ఎన్. జి. ఒ.

గుమాస్తా

ఆత్రేయ

: తెలుగునాడు ప్రచురణ :

ప్రతులు
1000

వెల:
రూపాయి పావలా

రసతరంగిణీ ప్రెస్, విజయవాడ.

అంకితం

ఈ

ఆర్థిక వ్యవస్థలో

అవస్థపడుతూన్న

అందరికి

ఈ

నాటకం

ఏలూరులో జరిగిన

15 వ ఆంధ్ర నాటక కళాపరిషత్సమావేశాలలో

వెంకటగిరి అమెచ్యూర్ ఆర్టిస్ట్సు అసోసియేషన్ వారిచే

ప్రదర్శింపబడింది

నాటి

నటవర్గం

రంగనాథం	శ్రీ. కె. జగన్నాథ్ ప్రసాద్
శాస్త్రి	విద్వాన్ శంకరశాస్త్రి
గోపి	శ్రీ ఆత్రేయ
ముసలాయన	,, డాక్టర్. టి. దామోదరం
డాక్టర్	,, సి. జయరామనాయుడు
శేఖర్	,, జి. కబీర్ దాసు
శర్మ	,, వేంకటాచలం
గుప్త	,, గరుడాచలం
యస్. ఐ.	,, ధర్మయ్య
కానిస్టేబిల్	,, రామకృష్ణ
పాలమనిషి	,, వెంకటసుబ్బయ్య
కాంపౌండరు	,, టి. జగన్మిత్ర
సీత	శ్రీమతి. బి. బాలామణి

నా మాట

ఇది నా తృతీయ కావ్యపుష్పం. ఈ నాటకానికి తొలుత 'అద్దెకొంప' అని పేరు పెట్టాను. ఆ తరువాత నాటకంలో జరిగిన కొన్ని మార్పుల ననుసరించి యన్. జి. ఒ. అన్నాను. ఈ రెండు పేర్లు నాటకంలోని ముఖ్యోద్దేశాన్ని ప్రస్ఫుటం చేయటానికి చాలవని అభిప్రాయపడుతున్నా, గత్యంతరం లేకపోయింది. 'యన. జి. ఒ.' అని పేరేగానీ, మన మధ్యతరగతి కుటుంబాల – అందులో పట్నవాసుల – అగచాట్లు, మనస్తత్వం, ప్రెస్టీజ్ పేరిట పడుతూన్న ఆర్థిక సాంఘిక బాధలు చిత్రించటానికి ప్రయత్నించాను. ఏమాత్రం సఫలుణ్ణి కాగలిగానో ప్రజాబాహుళ్యమే నిర్ణయించాలి.

'అద్దెకొంప' పేర ఈ నాటకం 10-12-48 న చెన్నపురి మ్యూజియం హాలులో, యల్. ఐ. యం. కాలేజి విద్యార్థులచే ప్రదర్శింపబడ్డది. తిరువాత యన్. జి. ఒ. పేరిట వెంకటగిరి అమెచ్యూర్ ఆర్టిస్ట్స్ అసోసియేషన్ వారిచే ఏలూరులో జరిగిన 15వ ఆంధ్రనాటక కళాపరిషత్సమావేశాలలో పోటీ నాటకంగా ప్రదర్శింపబడి ఉత్తమప్రదర్శనకు, ఉత్తమరచనకు ప్రథమ బహుమానాలు పొందింది. ఎంతో కృషిచేసి నాటకాన్ని జయప్రదంగా ప్రదర్శించిన నా సమాజానికి నేను కృతజ్ఞతాభి వందనములర్పించటం, ఆత్మస్తుతి కాదనే భావిస్తాను.

ఈ నాటకాన్ని ప్రదర్శింప దలచుకొన్నవారికి ఒక్క సూచన. నాటకంలో అక్కడక్కడ వున్న పాటల ముక్కలను ఏమాత్రం వాద్యఘోషలు, సంగీతపు కసరత్తులు లేకుండా వాడుకోవాలి. నాటకంలో సంగీతంలేదన్నభయంతో ఎక్కడగాని పాటలు చొప్పించవద్దని ప్రార్థన.

ఆంధ్రప్రజానీకం ఈ నాటకాన్ని ఆదరిస్తుందని ఆశిస్తున్నా.

చెన్నపురి }
1—1—49 }

మీ
ఆత్రేయ.

ఇందులో :

రంగనాథం	గుమాస్తా
గోపి	అతని తమ్ముడు
ముసలాయన	అతని తండ్రి
డాక్టర్	అతని స్నేహితుడు
శేఖర్	గోపి స్నేహితుడు
గుప్త	అద్దెకొంప యజమాని
శర్మ	గుప్త గుమాస్తా
శాస్త్రి	రంగనాథం బంధువు
బిచ్చగాడు	
సబ్ ఇన్స్పెక్టర్	
కాన్స్టేబిల్	
దఫేదార్	
కాంపౌండర్	
పాలమనిషి	
సీత	రంగనాథం భార్య

వస్తారు.

కాలం : స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన తర్వాతే.

స్థలం : రంగనాథం ఇల్లు—కాదు—ఒక మోటర్ షెడ్.

రంగాలు : రెండు మాత్రమే.

ఎన్. జి. ఓ.

అది ఒక ఇల్లుగా మార్చబడి అద్దెకివ్వబడిన ఒక మోటర్ షెడ్. అందులోనే ఒక మధ్యతరగతి కుటుంబ మంతా కాపుర ముంటూంది. అంతా ఒక పెద్ద గదిలాగుంటుంది. అందులోనే ఎడమవైపు వంటకు కొంచెం మరుగ్గా ఒక అడ్డు గోడ వుంది. దాన్ని వంటిల్లంటారు. కుడివైపు ఒక పాత మంచం, దానిమీద చివికిపోయినపరుపు, మాసిన బట్టలకుప్ప, వున్నవి. గోడకు కోటుస్టాండు, దానికి రెండుమూడు చొక్కాలు, పాతగొడుగు వున్నవి. ఎదురుగా గోడలో ఒక పెద్ద కిటికీ, అలమైరా వున్నవి. అలమైరా మీద దేవునిపటం, దాని కింద స్టాండుమీద ప్రమిద వెలుగుతూవుంది. కిటికీలోనుంచి దూరంలోవున్న గుడిసె లగుపిస్తున్నాయి. పైన అటకలు. వాటిమీద పాతకాగితాలు, పుస్తకాలు, అవీ ఇవీ వున్నవి. దండెంమీద చీర ఆరేసివుంది. ఇంటికి కుడివైపు ఒక ద్వారం, ఎడమవైపు ఒక ద్వారం. ఆ ఇల్లు బంగళా కాంపౌండులో వున్న ఒక ఔటు హౌసులాగుంటుంది. కుడివైపు ద్వారం గుండా వెడితే ప్రక్కనవున్న పెద్ద బంగళాకు దగ్గర. ఎడమ వైపు ద్వారం వీధిలోకి వెడుతుంది. ఇంట్లో రెండుమూడు పెయింటింగ్సు డ్రాయింగుపేపరుమీద నల్లసిరాతో సిల్హాట్ లుగా గీయబడి, అట్టలమీద అతికించి తగిలించబడివున్నవి. వంటింటి గోడమీద బిచ్చగాడి బొమ్మ ఇంటికొచ్చిన అందరికి ప్రస్ఫుటంగా కనిపిస్తుంది. తెర ఎత్తేసరికి ఇల్లంతా పొగ చుట్టుకుని వుంది. ఆ పొగలో ఆయింటి యిల్లాలు కామాసు,

దేవుని పటంముందు నిలబడివుంది. దూరంనుంచి రేడియోలో నేమో "వందేమాతరం" జాతీయగీతం వినిపిస్తూవుంది. గీతం రెండు చరణాలయేలోగా ఒక కుర్రాడు హుషారుగా ఆపాటే పాడుకుంటూ వచ్చాడు. చాలిలోవున్న గ్లాసు కాలికి తగిలింది; ఆగాడు. ఆ చప్పుడు కా యిల్లాలు తిరిగి చూచింది.

ఇల్లాలు: అంత హడావు డేమొచ్చింది గోపీ! కాస్త చూచి రారాదూ?

గోపి: అదికాదు వదినా! మద్రా సంతా చచ్చీచెడి తిరిగి ఇల్లు చూచివచ్చాను.

ఇల్లాలు: ఇల్లే?

గోపి: ఆఁ...!

ఇల్లాలు: మనకే?

గోపి: ఆఁ...!

ఇల్లాలు: ఎక్కడ?

గోపి: ప్రక్కవీధిలోనే!

ఇల్లాలు: ఆఁ...![పూజలోంచి రెండు అరటిపండ్లు తెచ్చింది. మంచినీళ్ళు యిచ్చింది.] మంచిల్లేనా? బాగుందా?

గోపి: ఓ! పెద్దయిల్లు, ఎలక్ట్రిక్ లైట్లు, కుళాయి, యింటి ముందు కావలసినంత స్థలం, తోట, ఓహో! పెద్ద బంగళా అనుకో!

ఇల్లాలు : నిజంగా ?

గోపి : హరిశ్చంద్రుడి సాక్షి!

ఇల్లాలు : ఇంతకూ ఖాళీగా వుందా ?

గోపి : ఖాళీగా లేకుంటే ఎందుకుచెపుతాను? కానీ, ఆ ఇంట్లో కాపురముండాలంటే కొన్ని షరతులకు కట్టుబడి వుండాలి.

ఇల్లాలు : షరతులే!

గోపి : ఆఁ! ఏ మనుకున్నావు మరి ?

ఇల్లాలు : ఏమిటా షరతులు ? చెప్పుబాబూ విందాం; అనుకూలంగా వుంటే చూద్దాం. ఈ చాలీ చాలని కొంపలో ఎన్నాళ్ళని చస్తాం.

గోపి : ఏమిటంటే...

1. ఆ యిల్లు బ్రాహ్మణులకుమాత్రమే యివ్వబడుతుందట.
2. అద్దె ముప్ఫయిరూపాయిలు. రసీదు పదిరూపాయలకు మాత్రమే; మిగతా యిరవై బ్లాకు డబ్బు.
3. ఆ యింటికి ప్రత్యేకం కొళాయి లేదు. ఆ కాంపౌండు లోనేవున్న యజమానుల బంగళా వెనుకనున్న కొళాయి వుపయోగించుకోవాలట అదీ వుదయం ఒకగంట, సాయంత్రం ఒక గంటే వీలుంటుంది.
4. బంగళాముందున్న తోటలో పిల్లలు తిరుగకూడదు. పూలు కోయకూడదు.
5. రాత్రి పదిగంటలమీద లైట్లు ఆర్పివేస్తారు. బంగళా గేటు వేసేస్తారు. ఇంటికొచ్చే వాళ్ళు ఆలోపుగానే రావాలి.

6. బ్రహ్మచారు లెవరూ వుండకూడదు.

7. సినిమాల్లో డ్రామాల్లో పనిచేసే వాళ్ళయితే అసలివ్వరట.

8. అయిదు వందల రూపాయలు అడ్వాన్సు యివ్వాలి; అందుకు రశీదు పత్రం ఏమీ వుండదు. విన్నావా వదినా! ఇవీ షరతులు.

ఇల్లాలు : బాగున్నాయి ! యీ షరతులకు మనుష్యులెవరూ వుండలేరు. దయ్యాలేమన్నా వుంటా యేమో !

గోపి : నిజం గ్రహించావు వదినా! ఆ యింట్లో దయ్యంవుంది.

ఇల్లాలు : ఏమిటి గోపీ! నిజంగా దయ్యమే కొంపతీసి ?

గోపి : అవు నొదినా ! ఆయింట్లో ఒకపోర్షన్లో పెద్ద దయ్యముంది.

ఇల్లాలు : వద్దులే బాబూ ! మన కా కొంపావద్దూ, దయ్యం చేతుల్లో చావూ వద్దు. ఏ అర్ధరాత్రిలోనో గొంతు పిసికేస్తే ఏమికావాలి ? మీ అన్నయ్యకూడా వుండరాయె ఇంట్లో; ఆయన కాంఫీసే పెళ్లాం బిడ్డలు !

గోపి : ఏం టొదినా అట్లా గాబరా పడతావు ? దయ్యంకోసం భయపడి ఈ యింట్లో – కాదు – ఈ మోటారు షెడ్డులో ఈ మురుగు కాలవ కంపులో – ఈ దోమలతో చస్తామంటావా ? దీనికన్నా దయ్యం చేతుల్లో చావడం మేలు కాదూ ? అబ్బ ! వుక్క బెట్టేస్తుంది. గాలి జేవు డీయింట్లోకి రావాలంటేనే జంకుతాడుగా !

ఇల్లాలు : బయట కూడా గాల్లేదు. వర్షం వస్తుందేమో ?

గోపి : వర్షం వస్తే ఇకుంది మనచావు. అది కాదు వదినా!
అసలీ యింట్లో దయ్యం లేదనా నీ యభిప్రాయం?

ఇల్లాలు : చాల్లే నీ అఘాయిత్యం! ఇంత కాలంగా కాపుర
మున్నాం. నే నొక్క రోజూ చూడలేదే దయ్యాన్ని ?

గోపి : నేను ప్రతిరోజు చూస్తున్నానొదినా! అన్నయ్యకూడా
అప్పుడప్పుడు చూస్తుంటాడు.

ఇల్లాలు : ఆఁ... ఏమిటా వేళాకోళం? నా తో ఒక్క-సారన్నా
చెప్పలేదేం మీ అన్నయ్య ?

గోపి : అన్నయ్యకు నెల కొకసారి కనిపిస్తుందట ఆదయ్యం.
ఆఫీసునుంచి జీతం పట్టుకురాగానే వాకిట్లో హాజరు!
దాంతో అన్నయ్యకు గుండెలు జారిపోతాయి. పాపం.
నాతో ఎన్నోసార్లు చెప్పాడు. నేను చూచాను కూడా!

ఇల్లాలు : అందుకేనేమో బాబు! ఈ యింటి కొచ్చినప్పటి
నుంచి అందరికి ఒకటే రోగాలు. పెద్దవాడి కా దగ్గుపట్టు
కుందా ? ఆ పసికూనకు వాయువు తగిలిందా ? నాకా నా
నాటికి కాళ్లు చేతులు చచ్చుబడిపోతున్నాయి! "వద్దు
బాబూ ఈ యిల్లు మార్చేద్దాం" అంటే వింటారా ? నా
మీద ఎగిరిపడతారు. "బంగళా లొస్తాయే మన బతుక్కి"
అని. పాపం, ఆ డాక్టరుగారు కూడ ఎన్నోసార్లు చెప్పారు-;
ఇల్లు మార్చమని. బంగళా లేకపోతేమాన; దయ్యాల్లేని
కొంపయినా దొరకకూడదా భగవంతుడా!

గోపి. పిచ్చోదినా! భ్రమపడుతున్నావు! పట్నంలో మన లాంటివాళ్లు కాపురముండే ప్రతి అద్దె కొంప ఒక దయ్యం కొంపే; తెలుసా? అందులో ఎలాంటి దయ్యాలు? పట్ట పగలు కనబడే దయ్యాలు! కార్లల్లో తిరిగే దయ్యాలు! లక్షలూ కోట్లు బ్యాంకుల్లో దాపెట్టుకు చచ్చేదయ్యాలు!! మాట్లాడే దయ్యాలు!

ఇల్లాలు: (ప్రతి ముక్కకీ గాభరా పడుతుంది. పాపం చివరకు)

గోపీ! (అరిచింది)

గోపి: (పొట్ట చెక్కలయ్యేటట్లు నవ్వుతున్నాడు. కొద్దిదూరంలో కారు హారన్ శబ్దం. టకటక, బూట్ల చప్పుడు)

గోపి: (నవ్వు ఆపి అటుతిరిగి) నమస్తే! డాక్టరుగారు.

డాక్టరు: (లోపలికి వస్తూ) నమస్తే! (చేరుమాలతో ముక్కు మూసు కొచ్చా డాయన)

గోపి: రండి – కూర్చోండి! (ఏదో వాడుక ప్రకారం మర్యాదకు అన్నాడేకాని ఎక్కడ కూర్చో బెట్టా లన్న సమస్య ఎదుర్కొంది. గాభరాగా అటూ ఇటూ చూచి, మంచం మీద వున్న గుడ్డలూ అవి తీసి వేయబోతూంటే డాక్టరు చూచాడు.)

డాక్టరు: అక్కర లేదులే అబ్బాయి!

గోపి: (అన్నదే చాలని వూరుకున్నాడు)

డాక్టరు: (ఈ పాటి కా యింట్లో ఎఱ్ఱబారిన కళ్ళను తుడుచుకుంటూ) అబ్బ! హెల్. హారిబుల్ హెల్! ఇంకా మీా రీ యింట్లో కాపురం ఎలా వుంటున్నారో తెలియడంలేదు.

గోపి. మాకు తెలిస్తేనా మీకు తెలియడానికి ?

డాక్టరు : యింటిముందు మురుగు కాలువ మూయించమని ఎన్నిసార్లు చెప్పాను? మరీ ముక్కులు పగిలిపోతున్నాయి. నో, నో; ఏం లాభంలేదు.

గోపి : ఎందుకు లేదండీ డాక్టరుగారూ? మురుగు కాలువ మూయిస్తే మాకు రోగా లెట్లావస్తాయి? రోగాలు రాకుంటే డాక్టర్లెందుకావాలి?

డాక్టరు : (నవ్వి) అదీ నిజమే! నాన్నగా రెక్కడ ?

గోపి : బయట వరండాలో పడుకున్నారు.

డాక్టరు : వరండాలోనా ?

గోపి : ఆఁ!

డాక్టరు : నో! నో! దిస్ ఓంట్ డు! పెరాలిసిస్ పేషెంటును తీసుకెళ్ళి బయట వరండాలో – అదీ యీ వాతావరణంలో – పడేస్తారా; ఎవరన్నా ? మీ రామాత్రం శ్రద్ధ తీసుకోకపోతే నేనెంత వైద్యంచేసి ఏంలాభం? ఛా ఛా! మోస్టు యిర్రెస్పాంసిబుల్ !

గోపి : కోప్పడకండి డాక్టరుగారూ !

డాక్టరు : ఏమిటి కోప్పడకండి? మీరు చస్తే ఫరవాలేదు. అంతటితో పోతుందా? యిట్లా అశ్రద్ధవల్ల నలుగురూ నా చేతుల్లోపోతే నా ప్రాక్టీసేం కావాలి? మీ రేమన్నా ఆలోచించారా ?

గోపి: ఇలాంటి అద్దె కొంప లున్నంతవరకు మీ ప్రాక్టీసు కేం భయంలేదులెండి.

డాక్టరు: (నవ్వొచ్చినా కోపం నటిస్తున్నాడు)

గోపి: కుర్రాడివి — వయసుకు మించిన మాటలు మాట్లాడు తున్నందుకు కోప్పడరండేం?

డాక్టరు: సరేలే! మహాబుద్ధిమంతుడివి. అబ్బ! ఉక్కబెట్టేస్తూంది; వర్షం వస్తుందేమో! పేషంట్ నిలా తీసుకురా!

గోపి: ఇక్కడికాండి?

డాక్టరు: ఆఁ.

గోపి: పక్షవాతానికి పొగ మంచిదాండి?

డాక్టరు: షటప్!

గోపి: (ఒక్కసారి భుజా లెగరేసి వెళ్ళాడు.)

డాక్టరు: ఆఁ. మీ కెట్లాగుందమ్మా?

ఇల్లాలు: (యింతవరకూ యింట పని ఏదో చేసుకుంటూన్న యిల్లాలు ఆ పని వదలివచ్చి) దిన దినానికీ మరీ కాళ్ళు చేతులు చచ్చుపడి పోతున్నాయండీ!

డాక్టరు: ఆ మందు తీసుకొంటూన్నారా?

ఇల్లాలు: టానిక్కాండి?

డాక్టరు: ఆఁ.

ఇల్లాలు: ... ...

డాక్టరు: తీసుకోవటంలేదా?

ఇల్లాలు : వారొచ్చేటప్పటికి ప్రతిరోజూ రాత్రి తొమ్మిదీ పదీ అవుతుంది. ఆవేళకు కొట్లన్నీ కట్టేస్తూన్నారట.

డాక్టరు : ఊఁ! మందు రాసిస్తే తీసుకోకపోతే ఎలాతగ్గుతుం దమ్మా! మీ రాటానికి పుచ్చుకొని మంచి ఆహారం, పళ్ళు, పాలూ తీసుకొంటేగానీ మీ కా బలహీనత తగ్గదు. సరేనా? కేవలం రక్తం లేదంటే! ఊఁ. పిల్లలేలా గున్నారు?

ఇల్లాలు : పెద్దవాడి కాదగ్గు మళ్ళా అధికమైందండి.

డాక్టరు : ఆఁ.

ఇల్లాలు : చిన్నవాడికి రెండు రోజులుగా జ్వరం వస్తూంది.

డాక్టరు : రెండు రోజులనుంచా?

ఇల్లాలు : అవునండి. ఏదో పోతుందిలే అని నాకు తెలిసిన నాలుగు మందులూ వాడాను. సందె జ్వరమేమోనని దిష్టికూడా తీసివేసాను.

డాక్టరు : ఊఁ – మంచిపని చేశారు. జ్వరం రోజల్లావుంటుందా?

ఇల్లాలు : లేదండి. రోజూ సాయంత్రం కాగానే వస్తుంది; చలీ జ్వరం!

డాక్టరు : పిల్లా డెక్కడ?

ఇల్లాలు : ఈ యింట్లో వుండడానికి చోటులేకుంటే ఆ పక్కింటి వాళ్ళ కాళ్ళావేళ్ళాపడి, ఆ వరండాలో మంచంవేసి పడుకో బెట్టా నిద్దర్లో! ఏంచేయను చెప్పండి? జానెడు కొంప!

డాక్టరు: బాగుంది. నే నారోజే చెప్పాను. మీకు ఇంటి చుట్టూ మురుక్కాలువలుంటే మలేరియా రాకేం జేస్తుంది? (చేతిమీద దోమను యింకో చేత్తో కొట్టుకొని) హారిబుల్. దోమలు కావురా బాబూ: ఏనుగలు; మీరు దోమ తెరలు తప్పక వాడాలి. లేకుంటే మీకందరికీ మలేరియా తప్పదు.

(గోడలో వున్న కిటికీ అవతల ఒక 60 ఏళ్ళ ముసలాయన్ను పట్టుకొని గోపీ కనుపిస్తున్నాడు.)

గోపి. (అవతలనుండి) నాన్నా! నాన్నా! డాక్టరుగారు... డాక్టరుగారు. డాక్టరుగారొచ్చారు (అని పెద్దగా అరిచి చెప్తూ) ఇంట్లో ఉన్నారు. మిమ్మల్ని చూట్టానికి వచ్చారు. (మెల్లగా నడుపుకొస్తున్నాడు.)

డాక్టరు: ఇదిగో నమ్మా! నే నెన్ని మందులిచ్చి ఏమీలాభం లేదు. మీరు కాస్త శ్రద్ధ తీసుకోవాలి, మీ ఆరోగ్యాలను గురించి. మంచి ఆహారం పుచ్చుకోవాలి. దోమ తెరలు వాడాలి. అన్నిటికంటె ముందు ఈ యింటిముందు మురుక్కాలువ మూయించాలి. (ఈ మాట లంటూండగా గోపి మెల్లగా ముసలాయన్ను లోపలికి నడిపించు కొచ్చాడు. ఇల్లాలు మంచం వాల్చింది. ముసలాయన్ను ఆ మంచం మీద వదలి)

గోపి: డాక్టరుగారూ' దయచేసి ఆమాట కాస్త ఈ మోటార్ షెడ్‌ను అద్దెకిచ్చి 30/- రూ. కాజేస్తున్నాడే ఆ మహా రాజుకు చెప్పండి; మీకు పుణ్యముంటుంది.

డాక్టరు: భేష్! రేపు మీకు పుణ్యముంటుంది, ఆ మురుక్కాలవను మీరే మూయించండి అంటావేమో?

గోపి : మరేం చేయమంటారండీ ? ఈ మోటార్ షెడ్ను ఇల్లుగా మార్చి నెల పుట్టగానే అడ్వాన్సుగా ముప్పైరూపాయలు కాజేస్తున్న అతినీచ లక్షాధికారి. యాభై లక్షల గట్టి సొమ్ము యినప్పెట్టెలో మూలుగుతుంది; పలకరించే దిక్కులేక. ఆయన యిల్లెంత పెద్దదో తెలుసా ? లంకంత కొంప! అందులో ఎందరున్నారు ? అయిదుగురు ! అయిదుగురికి యాభైగదులు! కూర్చోటాని కొకగది, నుంచోటాని కొకగది, పడుకోటాని కొకగది, రీడింగురూం, డ్రాయింగ్ రూం, డైనింగ్ రూం, బేదింగ్ రూం, స్లీపింగ్ రూం, వంకాయరూం, బెంకాయరూం, ఆయన కేంపట్టిందండీ యీ మురుక్కాలవ మూయించాలని! ఆయనక్కావల సిందల్లా నెల తిరగ్గానే అద్దె. కాపురమున్నవాళ్ళు వూపిరి తిరక్క చస్తే ఏం ? రోగాలతో కుళ్ళిపోతే ఏం?

ఇల్లాలు : గోపీ! ఎందుకుబాబూ అలా కేకలేస్తావ్ ?

గోపి : కేకలేంటి వొదినా కడుపుమంటయితే !

డాక్టరు : ఈ నాలుగుమాటలు ఆయన్నే అడగలేకపోయావ్?

గోపి : ఆయన్నేంటి... ఆయన బా... బాబుల్ని అడుగుతా ...! సమయం కోసం చూస్తున్నాగాని.

డాక్టరు : కమ్ : (ముసలాయనతో) ఏదీ... మెల్లగా లేచి నిలబడండి చూద్దాం. (మెల్లగాలేచాడు. కాని నిలబడలేదు. పడిపోయేటట్టుంటే డాక్టరు పట్టుకొని కూర్చోబెట్టాడు)

డాక్టరు : ఏం ఫర్వాలేదు. తగ్గిపోతుంది.

ముస: దా... దానికి ఆ మూడుముళ్ళూ పడుతుందంటారా?

డాక్టరు: దేనికి?

గోపి: ఆయనగోల ఆయన్ది. దానికి పెళ్ళికాకుంటే ప్రపంచ మంతా మునిగిపోయిందనుకుంటాడు.

డాక్టరు: ఎవరికి?

గోపి: ఎవరికో అయితే మాకెందుకు. నా అక్కయ్యకు పెళ్ళీడు మించిపోతూందట. అదీ ఆయనేడుపు. నిన్నటి నుంచి ఈ కొత్తజబ్బొకటికూడా పట్టుకుంది.

డాక్టరు: ఎక్కడ... ఆ అమ్మాయి ఎప్పుడూ అగుపించలేదే!

గోపి: మా మేనమామగారి యింట్లో వుందిలెండి. ఈ కొంపలో - కాదు - ఈ మోటర్ షెడ్డులో ఎందరని వుంటాం, యిప్పటికే చస్తుంటే.

ముస: (గోపీని దగ్గరకు రమ్మని సైగ చేస్తాడు.)

గోపి: (దగ్గరకు వెళ్ళి) ఏం? (విసుగ్గా అరిచాడు)

ముస: ఎందుకురా అట్లా కసురుతావ్? నాకోసం మీ రేమీ బాధపడనక్కర్లా! నాకీమందులూ, మాకులూ, అక్కర్లా! నేనింక బతికుండి ఏం చెయ్యాలి? దాని మెడలో ఆ మూడు ముళ్లూ పడితే -

గోపి: పడకుంటే...?

ముస: (చూచారా అన్నట్లు డాక్టరుకేసి చూచాడు)

డాక్టరు : నువ్వూర్కో అబ్బాయి! రోగులతో అంత గట్టిగా అనస్తావేం? తాతగారూ! ఏం ఫర్వాలేదు. రంగనాథం కావలసిన ప్రయత్నమంతా చేస్తూనేవున్నాను. తొందర్లో జరిగిపోతుందిలెండి. మీరేమీ మనస్సుకు కలత పెట్టుకోకండి; జబ్బు యింకా అధికమౌతుంది.

ముస : అయితే అవుతుంది. నే నెప్పటికైనా రాలిపోవల్సిన వాడినేగా!

గోపి : ఇప్పుడేపోతే ఎవరికీ ఏబాధ వుండదు.

ఇల్లాలు : ఏమిటి నాయనా పెద్దాయ న్నలా అనొచ్చా?

డాక్టరు : ముసలివాళ్ళను చూస్తే కుర్రాళ్ళకలా అనిపిస్తుందమ్మా!

గోపి : ఏంచేయమంటారండీ? ఏ లక్షాధికార్లకో రావల్సిన సమస్యలూ, జబ్బులూ మాకే రావాలి?

ఇల్లాలు : ఏంచేస్తాంబాబూ! విధి.

గోపి : విధి! విధట. పచ్చడిమెతుకులు తిని ఆ కుర్చీల కంటుకుపోయి గుమస్తాచాకిరిచేస్తే వచ్చిందీ రోగం. రవంత మంచి తిండికే నోచుకుంటే ఎందుకొస్తాయి యిన్నిరోగాలు?

ఇల్లాలు : దాని కాయ న్నంటే ఏంలాభం బాబూ!

గోపి : ఎవర్నీ ఏమీ అనడంలా? మన బ్రతుకులికి ఏడుస్తున్నా.
(అంటూ ముసలాయనప్రక్కన కూలబడ్డాడు)

డాక్టరు : (నిట్టూర్పు వదిలాడు)

ముస: (గోపీ వీపుమీద మెల్లగా నిమురుతూ) అవున్నాయనా! ఏడుస్తున్నారు. నేను చేసిన పాపానికి మీ రందరూ ఏడుస్తున్నారు. అవును డాక్టరుగారూ! ఏమేమో చెప్పాలని వుంది. చెప్తాను. వింటారా? వినండి. మీరన్నా వినండి.

డాక్టరు: అబ్బ. మీ రేమీ చెప్పక్కర్లేదు వూరోకోండి.

ముస: అది కాదు. వాణ్ణిచూడండి. ఈవయస్సులో వాడికి బ్రతుకు మీద ఇంత అసహ్యం కలిగిందంటే ఎవరు కారణం? నేనే! ఆ అమ్మాయిని చూడండి. ఈ వయస్సులో అలా పాలిపోయిందంటే ఎవరు కారణం? నేనే! అవును. నేనే!

డాక్టరు: మీరేం కాదు. బాధ పడకండి. వూరోకోండి.

ముస: ఉన్నా లేకున్నా, తిన్నా పస్తున్నా, వాణ్ణి, పెద్దవాణ్ణి చదివించేటప్పటికే నా శక్తంతా వుడిగిపోయింది. పెళ్లాం మెడలోవున్న చివరినగ దాకా అమ్మి చదివించాను. ఆవచ్చే నేభై రూపాయలతో అంతకన్నా ఏంచేయను? నా కర్మకాలి అంతచదివినా వాడు మళ్లా నాలాగే గుమస్తా కావల్సి వచ్చింది. చచ్చీ చెడీ యాభై రూపాయిలు తెచ్చుకోనే గతే పట్టింది. ఆ పెద్దపిల్ల పెళ్లికోసం నా పెన్షన్ కూడా అమ్ముకున్నాను. అందుకూ నేనే కారణం: నేనే!

గోపి: నాన్న... వూరోకో నాన్నా!

ముస: మీ అన్నయ్య ఎందుకుగుమాస్తా అయ్యాడో తెలుసా? వాడికి బతుకంటే ఏమిటో తెలియని వయస్సు

లోనే పెళ్లి చేశాను. నేను మూలపడ్డాను. సంసారం వాడి నెత్తిన వేశాను. అందుకే గుమస్తా అయ్యాడు.

డాక్టరు: అయితే అయ్యాడు. యిప్పుడేం మునిగిపోయింది? వూరుకోండి.

ముస: వీడి చదువు చిన్నపిల్లపెళ్లి (భోరున ఏడుస్తున్నాడు)

డాక్టరు: తాతగారూ వూరుకోండి!

గోపీ: (శాస్త్రులక్రిందులయ్యాడు) రామరామ! నరకంరా బాబూ నరకం! (వెళ్లాడు)

ముస: (గోపీ వెళ్ళడంచూచి) వాడికేమి అనకండి. వాడేం చేశాడు? అసలే వాడు కుంగిపోతున్నాడు.

డాక్టరు: ఇదిగో తాతగారూ! నామాట వింటారా! లేదా? చీటికిమాటికీ మనస్సు కలతపెట్టుకుంటూంటే లాభంలేదు. మీ రిలాగే వుంటే నే నొక్క పూటకూడా వైద్యం చేయ దలచుకోలే. అంతే. (ఈమాటలంటూండగా రంగనాథం వచ్చాడు. చేతిలో ఆఫీస్ ఫైల్స్ కట్ట కట్టి వుంది)

రంగ: నమస్కారం డాక్టరుగారూ!

డాక్టరు: నమస్కారం (తిరిగిచూచి) ఓ! నువ్వటోయ్! నీకెన్ని సార్లు చెప్పాను; యీ మర్యాదలూ, గార్లూ, మానుకోమని!

రంగ: ఎంత క్లాసుమేట్లయినా నువ్వొక లీడింగ్ డాక్టరువి. నేను గుమస్తానేగా?

డాక్టరు : గుమస్తా ఏమిటి ? నువ్వో ఒక ఆఫీసరువి. ఆఫీసర్ కన్నా యింకా పెద్ద పేరు. నాన్‌గజెటెడ్ ఆఫీసరువి.

రంగ : ఆం. ఆఫీసర్‌నే! ఇదిగో మా ఆఫీసరుతనం. (ఫైల్స్ చూపించి) హోంవర్కురా బ్రదర్. స్కూలు కుర్రాళ్ళకన్నా అన్యా యం. పగలల్లా చచ్చిందిగాక, యింటికొచ్చినా యిదే కంపు. ఎందుకులే మా బ్రతుకులు. శత్రువులకన్నా వద్దు.

డాక్టరు : ఈ రోజుల్లో తన బ్రతుకుతో విసుగుపడని మాన వుణ్ణి చూపించు చూద్దాం.

రంగ : నిజమే! బ్రతుకంటే, కలిగినవారికీ లేనివారికీ అంత బరువూ బాధ అయిపోయింది! ఎంతసేపయిందేంటి నువ్వొచ్చి.

డాక్టరు : గంట.

రంగ : అలాగా! ఏమే? డాక్టరుగారికి కాఫీ ఏమన్నా యిచ్చావా ?

ఇల్లాలు : (ఏం చెప్పాలో తెలియక బిక్కుతుంది)

డాక్టరు : అక్కర్లేదు లేవోయ్ !

రంగ : వారలాగే అంటూంటారు. ఇవ్వవే! ఇవ్వు!

డాక్టరు : ఎందుకోయ్ ఈవేళప్పుడు కాఫీ? అక్కర్లేదమ్మా పూరుకోండి.

రంగ : సరేగాని-ఏమిటి ఏవో పెద్దగా అరుస్తున్నావు ?

డాక్టరు : ఎప్పుడు ?

రంగ: నేను వచ్చేటప్పటికి.

డాక్టరు: అసలు నీతో చాలాచాలా మాట్లాడాలి రంగా! వుండు, వస్తా. (ముసలాయనతో) తాతగారూ! లేవండి. వెళ్ళిపడుకుందురు.

ముస: రంగడు వచ్చాడా?

డాక్టరు: ఆఁ.

సీత: (మంచినీరు యిస్తుంది. రంగనాథం తాగుతాడు)

ముస: దానివిషయం–సూళ్లూరుపేటలో ఏదో సంబంధం–ఒరే..

డాక్టరు: నే నంతా మాట్లాడుతాగా మీారెళ్ళి పడుకోండి.

రంగ: (నాన్నతో) అలాగే నాన్నా! తొందరలో ఏర్పాటు చేసేద్దాం. రామశాస్త్రిగారు చెల్లెమ్మను చూడ్డాని కెళ్ళారు. ఇప్పుడే వస్తారు. అన్నీ మాట్లాడుదాం.

ముస: రామశాస్త్రిగా రబ్బాయటా! ఏమన్నా చదువు కున్నాడా?

రంగ: ఆఁ–బి. ఏ. చదువుతున్నాడు.

ముస: మంచి సంబంధంరా! కానివ్వండిరా! దాని కా మూాడుముళ్ళు పడిందనిపిస్తే—

డాక్టరు: అలాగేలెండి. మీారెళ్ళి పడుకోండి (రంగనితో) నువ్వుండు నే పడుకోబెట్టొస్తా.

రంగ. నీ కెందుకులే అకష్టం.

డాక్టరు: పటప్. మతిలేకపోతే సరి. (ముసలాయన్ని పట్టుకొని వెళ్ళాడు)

రంగ: ఏమే కాఫీ పెట్టావా? (ఇల్లాలి ముఖంచూచి) పాలు లేవేంటి?

ఇల్లాలు: అసల్దే లేదు.

రంగ: కాఫీపాడా? పోనీలే! పూర్వో—న నే నేదో దర్జాగా అనేశాను.

ఇల్లాలు: ఈ దర్జాలకేం తక్కువ మనకు!

రంగ: సరేగాని... గోపీ ఎక్కడ?

ఇల్లాలు: ఇప్పుడే ఎక్కడికో వెళ్లాడు.

రంగ: ఈ రోజు కాలేజికి వెళ్ళ లేదు కనూ?

ఇల్లాలు: మీరేమో డబ్బు పంపిస్తామన్నారట. కాచుకున్నాడు.

రంగ: ఊం. డబ్బు... డబ్బు...

డాక్టరు (వచ్చి) పిల్ల లేదుస్తున్నారు; వెళ్లి చూడమ్మా!

ఇల్లాలు: చిన్నవాడిని చూస్తా రాండీ?

డాక్టరు: నేను అక్కడికి వస్తాలే అమ్మా. వాణ్ణి ఈ పాగలోకి తీసుకురాకండి.

రంగ: చిన్నవాడి కే మిటే?

ఇల్లాలు: రెండురోజులుగా జ్వరం వస్తూందని చెప్పానే; ఏమని అడుగుతా రేంటండీ? చూచారా! ఆఫీసుకెళ్తే ఇంటి విషయం పూర్తిగా మరచిపోతారు.

రంగ: ఓ...అదా! యింకా తగ్గలేదూ?

డాక్టరు: ఎలా తగ్గుతుందిరా? పూర్తి దబాయిస్తున్నావ్! నువ్వెళ్ళమ్మా!

ఇల్లాలు: (వెళ్ళింది)

డాక్టరు: ఇదిగో రంగా, నీతో కొన్నివిషయాలు మాట్లాడ దలచుకున్నాను. నువ్వూ, చదువూసంధ్యాలేని బ్రూట్‌లా ప్రవర్తిస్తే లాభంలేదు.

రంగ: ఏమిట్రా నామీద దండయాత్ర మొదలెట్టావ్?

డాక్టరు: దండయాత్రే! ఆవిడ ఆరోగ్య మేమన్నా ఆలోచిస్తున్నావా నువ్వు? రోజు రోజుకి ఆవిడలో అలా నెత్తురు చచ్చిపోతుంటే బ్రూట్‌లా నువ్వు...

రంగ: నన్నేం చేయమన్నావ్?

డాక్టరు: వారం రోజులైంది; టానిక్కు రాసిచ్చి. ఇంతవరకు నువ్వావిషయం ఏమన్నా పట్టించుకున్నావ్? కనీసం మంచి ఆహారమన్నా యిప్పించావా ఆవిడకి? పాలు... పండ్లూ...

రంగ: ఆగరా బ్రదర్!

డాక్టరు: ఏమిటి ఆగరా? ఈ డంజన్‌లో పడేసి పెడితే ఇరవై నాలుగు గంటలూ, ఆ పిల్లలూ – ఆవిడ – ఏంకావాలి? ఆ పొంచు ముసుకోవలసిన ముక్కుల కొప్పుకోవాలా తలలు ఉండా?

రంగ: ఆగరా తమ్ముడూ, ఆగు! ఇంతకన్నా మురుక్కాల్వలు చూచాను. ఇలా రా! (కిటికీలోనుంచి బయటకు చూపుతూ) అ వేమిటో చూచావా? గుడిసెలు! అందులో మనలాంటి మనుష్యులే కాపురమున్నార్రా; భాయ్! అక్కడి కళ్ళా వంటే వాళ్ళ ఇంటిచుట్టూ, కాదు, ఇల్లూ - ఒళ్ళూ అంతా మురుక్కాల్వలవే! తెలుసా. ఏంచేస్తాంరా బ్రదర్? ఇలా నూటికి తొంభైమంది బ్రతుకుతున్నారు. ఏమంటావ్?

డాక్టరు: ఏడ్చినట్టుంది! రాజకీయాలు ఏకరువు పెడుతున్నావే? వాళ్ళను చూచి తృప్తిపడతావా?

రంగ: లేదురా బాబూ, లేదు. తృప్తిపడితే ఎంతో బాగుండేది. అదీ లేదు. ఇలా రా! (వాకిలివైపుకు తీసుకెళ్ళి ఎదుటకు చూపుతూ) ఆ కోటీశ్వరుడి బంగ్లా చూచి అసూయపడతాను. ఈపూరి పాకను చూచి గర్వపడతాను. ఆ కోటీశ్వరుడి స్థాయిలో బ్రతకాలని ఉబలాటపడతాను. ఈ పూరిగుడిసెలో వాడు నాలా బ్రతికితే ఓర్వలేను. ఆ బంగ్లా - ఈ పూరిపాక వీటి మధ్య అడకత్తెరలో పోకలా నలిగిపోతూన్న బ్రతుకురా బాబూ! మనది.

డాక్టరు: బాగానేవుంది వుపన్యాసం. అయితే ఆవిడా ఆ పిల్లలూ ఇలా అనారోగ్యంగా...

రంగ: మరి మీరెందుకుండడం? మే మారోగ్యంగా వుంటే మీ బ్రతు కేంకావాలి?

డాక్టరు: ఫర్వాలా! అన్నదమ్ములిద్దరూ ఒకటే ప్రశ్న అడిగారు. మాకోసం మీరు మీ అనారోగ్యం తెచ్చుకుంటున్నారన్నమాట.

రంగ: మీకోసం కాదు. వీలులేక. గతిలేక. నా సంపాదనెంతో తెలుసా?

డాక్టరు: ఊఁ... షుమారు యెనభై!

రంగ: ప్రభుత్వం నేటి పరిస్థితుల నాలోచించి, కనికరించి యిచ్చే డియర్‌నెస్ అలవెన్సుతో కూడా! అందులో ఈ ఇంటికి - దీన్ని నువ్వు ఇల్లని ఒప్పుకుంటావో లేదో నీ ఆరోగ్య శాస్త్రప్రకారం...

డాక్టరు: పశువులపాకని కూడా ఒప్పుకోను!

రంగ: సరే! నువ్వు ఒప్పుకోకుంటే ఏం! కార్పొరేషన్ ఒప్పుకున్నది. ఇల్లుగలాయన ఒప్పుకున్నాడు. ఉన్న మేమూ ఇల్లనే చెప్పుకుంటున్నాం! అది అలావదిలే! యీ ఇంటికి 30 రూపాయలు అద్దె. మిగతా ఎంతవుందిరా బ్రదర్?

డాక్టరు: ఊఁ...!

రంగ: ఊఁ అంటావేం? ఆరోగ్యశాస్త్రానికి అర్థశాస్త్రంతో పనిలేదేం? ఊర్కే నీ ఆరోగ్యసూత్రాలు లేకరువుపెడితే సరిపోయిందా? రూపాయలూ, అణాలూ, పైసలూ బ్రదర్; బ్రతుకంటే వేరింకేం కాదు!

డాక్టరు: అయిందా నీ సిద్ధాంతాల వర్షం?

రంగ : సిద్ధాంతాలు కావు, అనుభవాలు !

డాక్టరు : ఇక నేను మాట్లాడవచ్చా ?

రంగ . స్వతంత్ర భారతదేశంలో వాక్స్వాతంత్ర్యం సంపూర్ణంగా వుంది.

డాక్టరు : ఆర్డినెన్సులుకూడా వున్నాయ్ !

రంగ : అవి నేను ప్రయోగించనని హామీయిస్తున్నాగా !

డాక్టరు : రక్షించావ్ ! సరే, నేనొకటే ప్రశ్న అడుగుతాను.

రంగ : నేనూ ఒకటే జవాబు చెప్తాలే !

డాక్టరు : ఈ పరిస్థితుల్లో నువ్వెందరి పిల్లల్నికనడం దేనికిరా? నేను వేళాకోళంగా చెప్పడంలా ! పోషించే తాహతు లేనప్పుడు పిల్లల్నికనడం మానెయ్యాలి !

రంగ : అది నాచేతుల్లో వుందా ?

డాక్టరు : పిల్లల్నికని ఈలా గాలికి పారేయడం మాత్రం నీచేతుల్లో వుందా ? మతిలేకపోతే సరి. వాళ్ళ నేమాత్రం ఆరోగ్యంగా పెంచగలవ్? అసలు తల్లి-తండ్రి-మీ ఆరోగ్యంగా వుంటేనా ? వాళ్ళకేం చదువులు చెప్పించగలవ్? వాళ్ళకేం జీవనోపాధి చూపించగలవ్ ? రేపు వాళ్ళు నీ ప్రాణానికి వుసూరుమంటూ ఈ వెధవ బతుకు ఎందుకురా అని ఏ నుయ్యో గొయ్యో చూసుకోటానికా? అసలు వాళ్ళు దేశాని కేవిధంగా వుపయోగపడగలరోయ్!

రంగ : అదుగో! ఆ విషయం నన్నడుగుతావేం ?

డాక్టరు: ఏం?

రంగ: దేశం? దేశాన్ని నడిపించేవాళ్ళ నడగవోయ్. దేశాన్ని పరిపాలించేవాళ్ళ నడుగు. దేశాన్ని వుద్ధరించాలని కంకణం కట్టుకున్నారే వాళ్ళ నడుగు. దేశంకోసం కాదు నేను పిల్లల్ని కనడం – దేశాని కుపయోగపడితే నాకేం – పడకుంటే నాకేం? దేశమట దేశం? ఎక్కడుందోయ్ దేశం? పార్టీల్లోవుంది – పదవుల్లోవుంది – ఓట్లకు పరుగెత్తేటప్పుడుంది. వుపన్యాసాల్లోవుంది.

గోపి: "తిండికలిగితే కండకలదోయ్
కండ కలవాడేను మనిషోయ్
దేశమంటే మట్టికాదోయ్
దేశమంటే మనుషులోయ్!"

(పాడుకుంటూ వచ్చాడు. చేతిలో యిల్లస్ట్రేటెడ్ వీక్లీ ఉంది)

డాక్టరు: ఏం? సంగీతం ఎక్కువవుతూందే?

రంగ: చదువూసంధ్యా పోతూందిగనుక!

గోపి: ఆ సంగీతమన్నా సరిగా అబ్బితే బావుండేది. ఏ సినిమాలో "ప్లేబాకు" లన్నాపాడి నాలుగురాళ్లు తెచ్చుకోవచ్చు.

రంగ: ఎందుకునాయనా అంతయాత్ర? ఏమిటి నువ్విప్పుడు బండలు మోస్తున్నది?

గోపి: అదెలా చేస్తాం? మన గౌరవానికి లోపం!

రంగ : ఏడ్చావులే.

(ఇల్లాలు కంగారుగా పరుగెత్తుకొచ్చింది)

ఇల్లాలు : డాక్టరుగారూ ! డాక్టరుగారూ !

డాక్టరు : ఏమమ్మా ఏం ?

రంగ : ఏమిటే ?

గోపి : వదినా—ఏంటది ?

ఇల్లాలు : పిల్లాడు—పిల్లాడు.

రంగ : ఏం _ ఏమిటే ?

ఇల్లాలు : దగ్గుపొర విపరీతంగా వచ్చింది. పిల్లాడు వూపిరి తిరక్క అల్లాడిపోతున్నాడు. ఆయాసం అధికమైంది. కళ్ళు తేలవేసేశాడు. ఆ పక్కయింట్లో... ... ...

డాక్టరు : ఆఁ – పదమ్మా – పద. (అందరూ వెళ్ళారు)

(ఒక్క క్షణంతరువాత)

రంగ : (తిన్నగావచ్చి మంచంమీద కూలబడి ముఖం చేతుల్తో కప్పుకొన్నాడు)

డాక్టరు: (చేతులు తుడుచుకుంటూ వచ్చి కాస్సేపు అతనివైపు చూచి) ఏమిటోయ్ అది. నువ్వే ఇలాఅయితే ఆడవాళ్ళు మరీ దిగులు పడిపోతారు. కాస్త ధైర్యంగా వుండు.

రంగ : చస్తారన్న చింత నాకెప్పుడూ లేదురా.

డాక్టరు : ఛీ ! ఏమిటది ?

రంగ : అవును! చస్తే వాళ్ళే సుఖపడతారు !

డాక్టరు : చాల్లే.

రంగ : లేదురా బ్రదర్. నువ్వన్నట్లు వాళ్ళ నారోగ్యంగా నైనా పెంచటానికి నోచుకోని దరిద్రులకు బిడ్డలెందుకు ?

డాక్టరు : అందుకని వాళ్ళని చంపుతావా ?

రంగ : కాదు. బతికించాలనే, ఏంచేయను ! ఇప్పటికే చుట్టూ అప్పులు పాపాల్లా పెరుగుతున్నాయి. బ్రదర్ ! నీకు తెలీదు రెండు నెలలద్దెయివ్వాలి. పాలమనిషి కివ్వాలి. వాడికి కాలేజీ జీతం కట్టాలి. ఎంతని చావమంటావ్ ? ఇంకా సంపా యించే అవకాశముంటే ఇరవైనాలుగుగంటలూ చాకిరీ చేస్తా, చస్తా కావాలంటే! వాళ్లు – ఆ పిల్లలు – బతికితే చాలు.

డాక్టరు : సరేలే ! పిచ్చిపిచ్చిగా ఆ ఇల్లాలిముందు వాగకు. మందుపంపుతా ఏం ఫర్వాలేదు లే – సరేనా ?

రంగ : ఊఁ !

డాక్టరు : (వెళ్లాడు)

(గోపి వచ్చాడు. రంగనాథం పొంగి వస్తూన్న దుఃఖంతో అతన్ని చూచాడు)

గోపి : ఏం ఫర్వాలేదు లే. అన్నయ్యా – నెమ్మదిగావుంది.

రంగ : (కాస్త దుఃఖంమింగుకొని) కాలేజీ కెళ్ల లేదుగదరా ?

గోపి : లే దన్నయ్యా !

రంగ : జీతంకట్టాలిగా ?

గోపి : అవును.

రంగ : (ఒక్కక్షణం ఆలోచించి) మీ వదిన్ను అడిగి దానిపెట్టె తాళంచెవి పట్రా

గోపి : ఎందు కన్నయ్యా ?

రంగ : దాని బంగారుగొలుసు ఒకటి మిగిలిందేమో ... దాన్నెక్కడన్నా తాకట్టుపెట్టి తెస్తా ... ఇంకేంచేద్దాం ?

గోపి : అక్కర్లే దన్నయ్యా !

రంగ : ఫర్వాలేదులే — పో !

గోపి : ఆ గొలుసు సస ల్లే దన్నయ్యా.

రంగ : ఏమైంది ?

గోపి : ... ...

రంగ : ఏమైందిరా ?

గోపి : వదినెక్కడో తెలిసినవారిదగ్గర తాకట్టు పెట్టేసింది.

రంగ : ఎందుకు ?

గోపి : పోయిన్నెలంతా గడిపింది కదన్నయ్యా !

రంగ : ఊఁ. అదీ తీరిపోయిందీ — (నిట్టూర్చి కూలబడ్డాడు)

(కాంపౌండర్ ఒక మందు సీసా కవరు తెచ్చిఇచ్చాడు)

కాం: డాక్టర్‌గారు ఇవ్వమన్నారండి.

గోపి: ఏం టన్నయ్యా?

రంగ: డాక్టరుగారు డబ్బుకూడా పంపారు. తాటిచెట్టు ఎక్కే-వాణ్ణి ఎంతదూరం అని ఎగదోయగలరు? ఇప్పటికి ఆయన చేస్తూన్న యీ సహాయం చాలదూ? ఇంకా ఋణం కూడానా? తీసుకెళ్ళి ఇచ్చే గోపీ!

(రంగనాథం కవరు గోపీకి ఇచ్చాడు
బయటనుంచి "రంగనాథం" అని కేక)

రంగ (బిగ్గరగా) ఎవరు?

(బయట)... నేను రామశాస్త్రిని.

రంగ: (వాకిలిదాకా వెళ్ళి) ఓ! మీరా! దయచేయండి, దయచేయండి.

(శాస్త్రి లోనికి వచ్చాడు)

రంగ: కూర్చోండి. ఎప్పుడురావడం?

శాస్త్రి: ఈ బండికే వచ్చా.

రంగ: ఊం ఏమే – శాస్త్రిగారు వచ్చారు. ఊళ్లో అందరూ కులాసా?

శాస్త్రి: ఆ... అందరూ కులాసాగానే ఉన్నారు. మీ మేనమామ మిమ్మల్ని చాలా విచారించారు. చాలా యోగ్యుడండి, పాపం! ఎంత మర్యాద! ఎంత ఆప్యాయత! ఇదిగో మీ మేనమామగారు ఇచ్చిన వుత్తరం...

రంగ : ఊఁ కానీండి ! కాళ్లు కడుక్కోండి. ఏమే ! నీళ్లుపట్టా?

శాస్త్రి : అయింది ! భోంచేసే వచ్చాను. అక్కర్లేదమ్మా.

రంగ : ఎక్కడ భోంచేశారు ?

శాస్త్రి : ఇంటికెళ్లి, స్నానం సంధ్య చేసుకొని భోంచేసే వస్తున్నా.

రంగ : అలాగా ! ఊ ! ఏమిటి విశేషాలు ?

శాస్త్రి : విశేషాల కేమున్నాయ్ !

రంగ : అమ్మాయిని చూచారా ?

శాస్త్రి : బాగుంది. వెళ్లిందెందుకు మరి ? అబ్బాయినికూడా తీసుకెళ్లాను.

రంగ . ఊఁ –

శాస్త్రి : అబ్బాయిని అమ్మాయి – అమ్మాయిని అబ్బాయి చూచుకొన్నారు. ఇద్దరికీ సమ్మతమైనట్టే వుంది.

రంగ : శుభం !

శాస్త్రి : మరి – నాన్నగా రెక్కడ ?

రంగ : అదుగో... పడుకున్నారు. గోపీ...నాన్నతో వెళ్లి చెప్పరా; శాస్త్రిగా రొచ్చారని.

శాస్త్రి : ఎందుకూ; మనమే అక్కడ కెళ్ళి మాట్లాడుదాం.

రంగ : అక్కర్లేదులెండి. నాన్నే ఇటొస్తారు. వెళ్ళి తీసుకు రారా.

(గోపి వెళ్ళాడు)

రంగ: నాన్నగారి కదొక్కటే చింతయిపోయింది.

శాస్త్రి: అవును పాపం! పెద్దవారైపోయారు. ఆ అమ్మాయి పెళ్లికాస్త అయిపోయిందనిపిస్తే......

రంగ: తొందరపడితే అవుతుందా? కాలం కలిసిరావాద్దూ!

శాస్త్రి: అదీ నిజమే.

(గోపి ముసలాయన్ని పట్టుకొనివచ్చి మంచంమీద కూర్చోబెట్టాడు)

రంగ: నాన్నా...రామశాస్త్రిగారు.

ముస: శా...శాస్త్రిగారా! ఎప్పు డొచ్చారు

శాస్త్రి: ఈరోజే వచ్చాను. మీ ఆరోగ్యం ఎలాగుంది?

ముస: (ఎలాగుంటే ఏమన్నట్లు చేయిచూపి) చాలా సంతోషం – చిన్ననాటి స్నేహం బాంధవ్యంగా కూడా అవుతుంది. శుభస్య శీఘ్రం. ఏదో అయిపోయిందనిపించండి. అదీ ఒక ఇల్లాలై......ఊఁ – అమ్మాయిని చూచారా?

శాస్త్రి: ఆఁ. అబ్బాయికూడా చూచాము.

ముస: ఊఁ–ఇంకేం? ముహూర్తం చూడండి. ఏమంటారు?

శాస్త్రి: మాదే మధ్యంతరముంది?

రంగ: మరి మాదేనా అభ్యంతరం?

శాస్త్రి: అంతేగా!

రంగ: అంటే?

శాస్త్రి: అబ్బాయివిషయం కాస్త ఆలోచించండి.

రంగ: అబ్బాయివిషయం అంటే ?

శాస్త్రి: వాడికింకా పైచదువు చదవాలని వుందట.

రంగ: అయితే యిప్పుడల్లా పెళ్ళిచేసుకోడా ?

శాస్త్రి: అదికాదు. మాకేమో ఇంకవాణ్ణి చదివించే అవకాశం లేదు. ఇప్పటికే చాలావరకు సంసారం వాడి చదువుకని చితికిపోయింది. అసలు వాడు పెళ్ళే అక్కర్లేదంటున్నాడనుకోండి.

గోపి: అలా అయితే అతణ్ణి అనవసరంగా శ్రమపెట్టకండి పాపం!

రంగ: అది సామాన్యంగా కాలేజీ కుర్రాళ్ళందరూ అనే మాటలెండి. పెళ్ళక్కరలేదనడం అదొక ప్యాషనై పోయింది.

శాస్త్రి: వాడొకటే పాయింటు చెపుతున్నాడండి. వాడి పైచదువు సాగే అవకాశమేమన్నా ఉండేట్టయితే......

రంగ: అంటే మీ అభిప్రాయం ?

గోపి: అభిప్రాయానికేముంది ? ఆ చదువుకాకావలసిన డబ్బంతా మనం ఇచ్చుకోవాలి. అంతేగదండీ ?

ముస: గోపీ! నువ్వూర్కో! నీకెందుకు?

శాస్త్రి: వాడనుకునే చదువంతా సాగాలంటే కనీసం పదివేలన్నా కావాలి.

గోపి : ఇంతవరకు అతనిచదువుకు మీరు పెట్టిన పెట్టుబడి ఇవ్వనక్కర్లేదాండి.

రంగ : గోపీ!

శాస్త్రి : ఏలాగైనా మీ పిల్లకు మీరు పెడుతూన్నట్టేగదండీ ? రేపు వా డేపెద్ద వుద్యోగమో చేస్తే మీ అమ్మాయేగా సుఖపడేది ?

గోపి : అవునవును; మీ పిల్లాడేం సుఖపడడు.

ముస : ఒరే! నువ్వూరుకో! వెళ్లవతలికి !

గోపి : మీరు ఎక్కడనుంచి తెచ్చిస్తారో తీసుకొచ్చి సమర్పించండి కట్నం ... నాకెందుకు ?

శాస్త్రి : ఊరుకో బాబూ ... అంత వుడు కుండకూడదు ... :

గోపి : ఆఁ ...

రంగ : శాస్త్రిగారూ ! నా మాట వినండి. మా స్థితిగతులు మీకు తెలియందికాదు. మీరే బాగా ఆలోచించండి; తరువాత మీ యిష్టం.

గోపి : శాస్త్రిగారూ ! ఎక్కడన్నా ఒక బ్యాంకి చూడండి.

శాస్త్రి : దేనికి ?

గోపి : అమావాస్యపూటగా బయల్దేరుదాం; కొల్లగొట్టడానికి.

ముస : ఒరే — పెద్దాయనతో ఏమిటా ఆ పరిహాసాలు?

గోపి : పరిహాసాలుకావు. మరి ఆయన మాట్లాడేదేంటి; పరిహాసంకాకుంటే! మనపిల్లే సుఖపడుతుందట. సుఖపడుతుంది.

శాస్త్రి; పిల్లంటే పిల్లాడు పిల్లాడంటే పిల్లేగా; వాళ్లిద్దరూ భార్యాభర్తలైతేంతర్వాత?

గోపి: అప్పుడు మీ పిల్లా డేలా భర్తవుతాడండీ? మా పిల్లే భర్తవుతుంది.

రంగ: ఒరే! నిన్ను మాట్లాడొద్దన్నానా!

గోపి: అవునన్నయ్యా! అక్కయ్యే భర్తవుతుంది. భరించేవారు భర్త... భరించబడేవారు భార్య. మనం పట్టుబడిపట్టి ఆ మగపురుషుణ్ణిచదివించి, ఇంకా, అక్కయ్య భార్యనిపించుకో వలసిన కర్మేం మొచ్చింది?

శాస్త్రి: మరీ విడ్డూరంగా మాట్లాడుతున్నావే అబ్బాయి.

గోపి: విడ్డూరమేముంది; యధార్థం.

మున: శాస్త్రిగారూ! ఆ పిల్లకుంకతో ఏంటిలెండి! మనిద్దరం చిన్నతనంలో ఒకటిగా అధ్యయనం చేసుకున్నాం. మంచి సాంప్రదాయపు కుటుంబాలు. చిన్ననాటి స్నేహం వృథా పోనివ్వకండి... నామాట కాస్త మన్నించండి. నేనేమీ కాటికి కాళ్లు చాచుకున్నాను. దాని మెళ్లో ఆ మూడుముళ్లూ పడితే హాయిగా కళ్లుమూసేస్తాను. నన్ను చూచన్నా మీరు...

శాస్త్రి: చూడండి. మీ రింతగా చెప్పాలా? నాకేమీ అభ్యంతరంలేదు. అమ్మాయి రత్నంలాంటిది. ఇంటికి మహాలక్ష్మి వచ్చినట్లే... కానీ, అబ్బాయి మరీ మొండిపట్టు

పడుతున్నాడు. ఎంత చెప్పినా వినటంలేదు. మనవాళ్లురా, మంచిసంబంధంరా, అని ఎంతో చెప్పాను.

ముస: నామాట వినండి. వాడు–వాడొక్కడూ నానా అగచాట్లుపడి నాలుక్కాసులు తెచ్చి వేస్తుంటే యీ సంసారం గడవడమే కష్టంగావుంది. మీకు తెలియంది కాదు. నేను... నేను వాళ్లకు పెట్టిం దేమీలేదు. రెక్కలాడితేవుంది; లేకుంటే లేదు. ఈ స్థితిలో......

గోపి: నాన్నా మీరు వూరొక్కరూ?

ముస: మధ్య నీదేంటిరా?

రంగ: ఏమిటా నైచ్యం? ఎందుకలా పాకులాడుతారు?

ముస: నువ్వు నోరుముయ్యి ముందు. శాస్త్రిగారూ!– పదివేల రూపాయలు. పదివేలు అడగటం......

గోపి: పదివేలుకాదు – పది దమ్మిడీలైనా యివ్వలేం.

ముస: అలాగని – ఆడపిల్లకు పెళ్ళిచేయకుండా వుంటావటా?

గోపి: వుంటాం. ఏం?

ముస: సరేలే నువ్వెళ్లు ముందు. వెళ్ళు.

గోపి: ఏమైనా సరే, కట్నం యివ్వడానికి వీల్లేదు. కట్నం కడితే చేసుకునే మగధీరు డీయన ఒక్కడేకాదు......

శాస్త్రి: అదే–దీన్నిమీరు కట్నంగా భావిస్తారనే నా భయం. కట్నమెందుకండీ...నీచం?

గోపి : మరి యీ పదివేలను మీ భాషలో ఏమంటారండీ ?

శాస్త్రి : విద్యకోసం అడుగుతున్నాం. విద్యావిహీనుడైన పురుషుడు పశువుతో సమానం కాదూ !

గోపి : ఆడదాని ద్వారా డబ్బు సంపాయించేవాడు భోగం వాడు కాడూ.

రంగ : గోపీ...

మున : ఒరే _ గోపీ_

గోపి : అందరికీ కోపాలే. పోనీ...నాకెందుకు. ఎక్కడనుంచి తెచ్చిస్తారో; తెచ్చివ్వండిమరి. ఇంట్లో పప్పుగింజలేదు; మంచిగుడ్డ పీలికలేదు. వేలువేలు కట్నాలిద్దాం.

శాస్త్రి : అయితే రంగనాథం ! ఏమంటావ్ !

రంగ : అనడాని కేముంది. మీకు తెలియందికాదు. మీరే ఆలోచించండి.

శాస్త్రి : మే మాలోచించే దేముంది? మీరే నిర్ణయించండి. మీకే పదివే లెంపెద్దండి?

రంగ : హుఁ. మీ కళ్ళ కలా అగుపిస్తున్నందుకు సంతోషం.

శాస్త్రి : ఒక్క గుడ్డలవ్యాపారం లైసెన్సులో వస్తుంది; 4 వేలు కావాలన్నా.

రంగ : శాస్త్రిగారూ !

శాస్త్రి : (నిర్ఘాంతపోయాడు)

రంగ: అలా లంచాలుతీసే పక్షంలో మీదాకా వచ్చేవాళ్ళం కా మసలు. మీరు చాలా నీచంగా భావిస్తున్నారు. క్షమించండి.

శాస్త్రి: మీరు చేస్తున్నారని కాదుసుమా. గడించేమార్గం చెప్పాను.

రంగ: చాలా సంతోషం. దయచేయండి!

శాస్త్రి: అయితే... మన సంబంధం?

గోపి: ఏమీ అక్కర్లేదు.

రంగ: శాస్త్రిగారూ! నిజంచెప్పాల్సివస్తే ఆ పదివేల రూపాయలు వుంటే మా అమ్మాయినే చదివించి, మీ అబ్బాయి మా అమ్మాయి కాళ్ళచుట్టూ తిరిగేటట్టు చేసుకోగలం. తెలిసిందా?

గోపి: ఇంకా చెప్పాల్సివస్తే, ఆ పదివేలు ఒక యినప్పెట్టెలో పెట్టి మీ అబ్బాయికి బదులు ఆ యినప్పెట్టెకే పెళ్ళి చేసేవాళ్ళం; తెలిసిందా?

రంగ: ఇక మీరు వెళ్లవచ్చు.

గోపి: దయచేయవచ్చు.

ముస: ఒరే! ఒరే! ఏమిట్రా ఆ కూతలు.

శాస్త్రి: సరే, నే వస్తానండీ!

ముస: ఛీ నోరుముయ్! శాస్త్రిగారూ - శాస్త్రిగారూ!

శాస్త్రి: (వెళ్లిపోయాడు)

ముస : అయితే ఇంతేనట్రా ? అది అలా వుండిపోవాల్సిందే నట్రా ! ఇంత బ్రతుకు బ్రతికీ ఈ అప్రతిష్ఠ పడాల్సిందేనా ? నే నిలా ఈ చింతతో చావాల్సిందేనా ! నా కర్మ ! నా కా యోగంలేదు. దాని కా రాతాలేదు.

గోపి : అదికాదు. మనకు గతిలేదు.

ముస : ఎక్కడున్నా పోసిపెట్టుంటే మీ రొక మొనగాళ్లు కావాలట్రా ?

రంగ : ఎక్కడనుంచి తీసుకరమ్మంటావ్ - నన్నేం చావ మంటావా ?

ముస : ప్రపంచంలో ఎవరూ పెళ్లిళ్లుచేసుకోవడంలా? అందరూ మనలాగే వున్నారా ?

గోపి : ఆఁ! పెద్దవాళ్లు గడించి పోసిపెట్టిన గంటుంది మనకు.

ముస : ఆఁ! అవున్నాయనా అవును. నే నేమీ గడించిపోసిపెట్ట లేకపోయాను. మిమ్మల్ని కన్నాను; పెంచాను, సంసారం మీ నెత్తినవేశాను! జబ్బునపడ్డాను. ఇంకా బతికేవున్నాను. పాపంచేశాను. మిమ్మల్ని అన్యాయంచేశాను. అందుకే ...అందుకే నాకు చావైనా రాదు.

(అని కూలిపో బోగా గోపీవచ్చి పట్టుకున్నాడు)

గోపి : నాన్నా ! నువ్వెళ్లి పడుకో! (మెల్లగా తీసుకొనివెళ్లాడు)

రంగ : (అలా చూస్తూ నిలబడ్డాడు)

ఇల్లాలు: (వచ్చింది) ఇప్పుడే పాలుతాగి పండుకున్నాడు; అబ్బాయి. ఏం ఫర్వాలేదు.

(బయట టపాకాయలశబ్దం)

రంగ: ఏమిటది ?

ఇల్లాలు: పక్కింటిపిల్లలు టపాకాయలు కాలుస్తున్నారు. దీపావళి వస్తూందిగా!

రంగ: దీపావళి – దీపావళి – పిల్ల లెక్కడ ?

ఇల్లాలు: చూస్తూ కూర్చున్నా రక్కడ. చివరికి వాళ్ల కొక్క పెట్టన్నా తీసుకరాకుంటే బతకనిచ్చేటట్టుగా లేరు వాళ్లు.

రంగ: దీపావళి కా! మన కేం దీపావళే!

ఇల్లాలు: ఇంట్లో పప్పుగింజ లేదండి.

రంగ: ఊఁ! (జాబుచించి చదువుకుంటున్నాడు)

గోపి: (వచ్చాడు)

ఇల్లాలు: రేపు మీ తాతగారి తిథి.

గోపి: తిథి......... ! శర్మ అద్దెకోసం పదిసార్లు వచ్చి వెళ్లా డన్నయ్యా.

రంగ: ....

గోపి: వదినకు టానిక్కు తేవా లన్నయ్యా.

ఇల్లాలు: (వద్దని సైగ జేసింది)

రంగ: దినం గడవనీవోయ్ టానిక్కులకు పోదాం.

ఇల్లాలు. కట్టెలు పూర్తిగా అయిపోయినాయ్. రేపు రేషన్ తెచ్చుకోవాలి.

రంగ: మీ అక్కయ్య వ్రాసిన జాబు చదివి వినిపించరా మీ వదినకు.

గోపి: (జాబు చదువుతున్నాడు) "నా విషయంగురించి మీరూర్కే కలవరపడకండి. కట్నాలకని ఋణాలు చేయకండి. నా కర్మ ఎలాగుంటే అలా జరుగుతుంది." (దుఃఖం పొంగి ముఖం కప్పుకున్నాడు)

రంగ: డబ్బు... డబ్బు... డబ్బు... ... ... (ఇటటు పిచ్చిగా అరిచి) పదండి, పదండి: అందరం ఏకంగా కట్టకట్టుకొని చస్తాం. (కూలబడ్డాడు)

రంగ: (అక్కడ నిలవలేక వెళ్ళాడు)

ఇల్లాలు: (రంగనాథాన్ని సమీపించి ఒక్క క్షణం నిలబడి అతన్ని చూస్తూ పొంగివచ్చే దుఃఖాన్నాపుకొని) ఇటుచూడండి.

రంగ: (తలెత్తి సీత కన్నీరు చూచి) ఎందుకు కన్నీళ్ళు పెట్టుకుంటున్నావ్ ?

ఇల్లాలు: (దుఃఖంపొంగి చేతుల్తో ముఖం కప్పుకొంది)

రంగ: ఛీ! ఏమిటది? వూర్కో... ఎందుకుచెప్పు ?

ఇల్లాలు: మీ రెందుకు ఆమాట ఎప్పుడూ వూర్కే అంటుంటారు ?

రంగ: ఏమాట?

ఇల్లాలు : ఆఁ-ఊఁ- అంటే చస్తాం వస్తా మని!

రంగ : పిచ్చిదానా! ఏదో ఒకనాడు చావక తప్పుతుందా?

ఇల్లాలు : చాల్లెండి, వేదాంతం! అలాగని యదాస్తమానం అదే జపమా?

రంగ : అలా జపం చేస్తుంటే చావంటే భయం పోతుంది. అదీ గాక మనం ఇప్పుడు బతుకుతున్నామనేగా నువ్వనుకోడం? కేవలం పొరపాటు. చూచావ్! ఈ భూమిమీదపడ్డ క్షణం నుంచిచావడం మొదలెడతాం. ప్రతిక్షణానికి కొంత చస్తూం టాం. ఆ చావడం ఆగిపోవడాన్నే మనం సామాన్యంగా చావంటాం. నిజంగా ఆ క్షణాన్నుంచే మనం బ్రతకడం మొదలుపెడతాం. చావనేది......

ఇల్లాలు : అబ్బ! ఇక చాల్లెద్దురూ చావు జపం.

రంగ : సీతా!

ఇల్లాలు : ఏం?

రంగ : (కాస్సేపు ఆమె కళ్ళల్లోకి చూస్తాడు.)

ఇల్లాలు : ఏమి టలా చూస్తున్నారు?

రంగ : (దగ్గరకు తీసుకుని బుగ్గ నిమిరాడు. తలమీదనుంచి చెయ్యలా జార్చాడు; ఒక నిట్టూర్పు వదిలి)

ఇల్లాలు : ఏమిటండీ - ఎందుకలా చేతులు వణుకుతున్నాయి. ఏమిటండీ?

రంగ : (చేతులు చూసుకొని) అవును... వణుకుతున్నాయి. సీతా ...మన పెళ్ళిరోజు నీకు జ్ఞాపకముందా ?

ఇల్లాలు : (సిగ్గుతోంచెం కలిగినా) ఇప్పు డెందుకండీ ఆ విషయం.

రంగ : నీకు జ్ఞాపకముండదు. నువ్వప్పుడు చిన్నపిల్లవి. నేనింకా చదువు తున్నాను. నువ్వారోజు కమ్మగా కష్టాలెరుగని కంఠంతో వీణ మీటుతూ పాడుతున్నావు విన్నాను. నా కదోలా అనిపించింది. పెళ్ళి చేసుకోవాలనే అనిపించింది. నే నప్పుడు కవిత్వం వ్రాసేవాణ్ణి. నేను పాటలు వ్రాస్తూంటే నీవు పాడుతూ వుంటే, యిద్దరం కలిసి ఏదో స్వర్గలోకానికి తేలిపోదా మనిపించింది. నాలుగు సంవత్సరాలన్నా కాలేదు ఆ ఆశలన్నీ పోయినై. నీ కంఠంలో కమ్మదనం పోయింది. నా కవిత్వం నాశనమైంది. బ్రతుకే బండబారి పోయింది.

ఇల్లాలు : ఏమిటండీ ? పూరోకారా? చూడండి... నాకు భయంగా వుంది.

రంగ : (దగ్గరగా తీసుకొని) సీతా! ఆ బంగ్లా, ఆ మూడంతస్థుల మేడ ...ఎప్పుడన్నా వెన్నెల్లో చూచావా నువ్వు ?

ఇల్లాలు : ఎందుకు ?

రంగ ; చూచినప్పుడు నీకేమనిపిస్తుంది?

ఇల్లాలు : బాగుందని పిస్తుంది.

రంగ ; అంతేనా ? అలా ఒక్కరోజు – కాదు – ఒక్క క్షణం జీవితంలో వుండగలమా అనిపించదూ ?

ఇల్లాలు : బాగుంది; ప్రపంచంలో అందరికీ బంగ్లాలున్నాయా? అందరూ లక్షాధికార్లవుతారా? వూర్కే ఆశపడితే ఏం లాభం?

రంగ : ఆశ కాదు. బంగ్లాలు, లక్షలు అక్కర్లా. హాయిగా ఒక్క రోజన్నా ఏ చింతా చీకు, లేకుండా వుండేకాలం వస్తుందా, మన బతుకుల్లో... లేదు సీతా... లేదు.

ఇల్లాలు : మీరు వూరుకోరూ?

రంగ : సీతా! (వెర్రిగా ఆమెను చూస్తూ చెక్కిలికి చేయి ఆనించి ఒక్కక్షణం ఏదో లోకంలో వున్నాడు. "తా తా" అని ఎనిమిది గంటలు తాణాలో కొట్టారు.)

రంగ : (తేరుకొన్నాడు. బయటునుంచి "సార్" అని కేక)

ఇల్లాలు : ఎవరు ?

బయట : అయ్యగారున్నారా?

ఇల్లాలు : ఏం ?

బయట : కలెక్టరుగారు పిలుచుకురమ్మన్నారు. అర్జంటు పనుందట.

రంగ : ఆఫీస్!. రాత్రి ఎనిమిదిగంటలకు ఆఫీస్. ఏమిటో?

బయట : గుడ్డ లైసెన్సులు, సిమెంటు పర్మిట్లు అప్లికేషన్లు పట్టుకొని వెంటనే రమ్మన్నారండీ.

రంగ : సరే ఇదుగో వస్తున్నా. కానీ... కానీ! గానుగెద్దుకు గంతగట్టు.

ఇల్లాలు : అదేమిటి ?,

రంగ : అంటే ఆకోటు అందుకోమని !

ఇల్లాలు : (కోటు తీసిచ్చింది)

రంగ : (కోటు వేసుకుంటూ) ఈ కోటెందుకు తగిలిస్తానో తెలుసా ?

ఇల్లాలు : ఏమో నాకేం తెలుసు ?

రంగ : ఇదిగో – ఈ వస్త్ర చిరుగులు దాచిపెట్టడానికి. ఇదీ మన బతుకు. ఇదీ మన గొప్ప – గౌరవం. (వెళ్తున్నాడు)

ఇల్లాలు : (ఆపి) మబ్బులేసుకున్నాయి. వర్షం వస్తుందేమో : గొడుగు పట్టుకెళ్ళండి.

రంగ : ఆ గొడు గున్నాఒకటే లేకున్నా ఒకటే !

జవాన్ : (మళ్ళా వచ్చాడు)

రంగ : ఏమిటాది ?

జవాన్ : దయాళ్ సేట్ తమకోసం మళ్ళీ పంపినాడండీ. హోల్ సేల్ వ్యాపారం లైసెన్సు కోరుతున్నాడు. మంచీ చెడ్డ తెలిసినవాడు. మిమ్మల్ని అన్యాయం చేయడు. మంచిచెయ్యి యిటువంటి విషయాల్లో.

రంగ : సరే పో.

జవాన్ : మీకు తెలియందేముంది ? పిల్లాజల్లా గలాళ్ళు. మడికట్టుకు కూర్చుంటే ఏంలాభం చెప్పండి.

రంగ : సరే! నీకెందుకు? నువ్వెళ్ళు.

జవాన్ : (వెళ్ళాడు)

రంగ : పిల్లాజల్లా కలవాణ్ణి. మడికట్టుకు కూర్చుంటే లాభం లేదు.

ఇల్లాలు : ఏమిటండీ!

రంగ : చావాలా బ్రతకాలా అన్నదే సమస్య! లంచం తీసుకోవటం పాపం. చావటం అంతకన్నా పాపం. పిల్లా జల్లా గలవాణ్ణి. మడికట్టుకు కూర్చుంటే లాభం లేదు. (లాంతరు తలకుతగిలి వూగుతూంది. చూచి) అవును. మడికట్టుకు కూర్చుంటే లాభం లేదు. (లాంతరు ఆపాడు, వెళ్ళాడు. సీత అలాగే చూస్తూ నిలబడ్డది)

గోపి : (వచ్చాడు)

హోయి హోయి యీ సంసారం
అప్పుల కుప్పల సంసారం
హోయి హోయి మన సంసారం
మోటర్ స్పీడులో సంసారం.

ఇల్లాలు : (నవ్వి) మంచిపాటే కట్టావ్. మీ అన్నయ్యలా నువ్వూ కవిత్వం చెప్తున్నావే.

గోపి : ఇది కవిత్వంకాదు, యథార్థం. ఇప్పుడే బజార్లో వినొస్తాను గ్రామఫోను రికార్డు; ఎవరో సినిమాలో వ్రాశారు.

హోయి హోయి యీ సంసారం
నవ్యమధుర సుఖ సంసారం
హోయి హోయి మన సంసారం
దివ్యమధుర సుఖ సంసారం... అని.

ఇదీ కవిత్వమంటే. ఆ రాసిన కవికి సంసారం అంటే ఏమిటో అంతు పట్టినట్టు లేదు.

ఇల్లాలు: అది సినిమా సంసార మేమోలే.

గోపి: నిజమే! సినిమాల్లో గూడా మన ఏకుపుగొట్టు సంసారాలే చూడాలీ డబ్బిచ్చి. ఆఁ... ఇదిగో అస్పత్రి అంతా తెచ్చాను. ఇది చిన్న వాడకి, ఇది పెద్దవాడికి, ఇది నాన్నకి – ఇది సీకు.

ఇల్లాలు: నా కెందుకు?

గోపి: ఆ కాళ్ళ నొప్పులూ అవీ తగ్గుతాయుట.

ఇల్లాలు: ఆఁ తగ్గుతాయి! ఇంకొకటే తగ్గటం.

గోపి. చిన్నవాడికట యీ పొట్లం. వెంటనే వేసేయి. నోట్లో వేసి కాసిని నీళ్ళు పోసేమన్నాడు.

ఇల్లాలు: (ఆ పొట్లాం పట్టుకొని వెళ్తుంది. బయట నుంచి గోపీ అని కేక)

గోపి: ఆఁ. (వెళ్ళి చూచి) రారా! రా! ఫర్వాలేదు రా! జాగ్రత్త. అక్కడ ముడుగు కాలవుంది. మోటార్ సైకిల్లో వచ్చావా?

బయట: కార్లోనే వచ్చా!

గోపి : చిన్నకారా ? పెద్దకారా ?

(ఒక కుర్రవాడు మంచి దుస్తులతో, కాళ్ళకు కళ్ళకు జోళ్ళున్నాయి. క్రాపు సన్నగా దువ్వుకున్నాడు. చేతికి వాచి. మెడలో గొలుసు వ్రేలికి నైసైన ఉంగరం)

కుర్రా : (వస్తూ) ఆస్టిన్ వైట్ !

గోపి : టెన్నిస్ కెళ్ళి వస్తున్నావా ?

కుర్రా : ఆఁ. నీ రూమెక్కడ్రా... వంటింట్లోకి తెచ్చావ్ ?

గోపి : ఇదే నా రూం.

కుర్రా : వంటిల్లా ?

గోపి : అవున్నా బ్రదర్. మాకిదే కిచెన్, ఇదే రీడింగురూం, ఇదే బాత్‌రూం, ఇదే డ్రాయింగ్ రూం, ఇదిగో ఈ నాల్గు గోడలే ఇల్లంతా.

కుర్రా : ఊఁ. వస్తారా ! (ఎప్పుడెప్పుడు వెళ్దామా అని)

గోపి : ఆగరా బ్రదర్ ! కాస్సేపు. అంతకష్టంగా వుందా యిక్కడుండటం ?

కుర్రా : గాల్లేదురా !

గోపి : బయట కూడా లేదు. ఉక్కబెట్టేస్తూంది. వర్షం వస్తుందేమో; విసురుతా కూర్చో.

కుర్రా : పొగరా !

గోపి : పొయ్యి ఆర్పేస్తాలే. (పొయ్యిలో నీళ్ళు చల్లాడు.) ఊఁ. ఎక్కడికెళ్తున్నావ్

కు|రా: జిమ్మీగ్రా యింటికి.

గోపి: అదెవరు ?

కు|రా: ఏస్ డాన్స|రా!

గోపి: అయితే ?

కు|రా: మిస్టర్ శేఖర్ గారు డాన్సు నేర్చుకుంటున్నారు.

గోపి: అదేమిటాని! న్యూసే! ఇంగ్లీషు డాన్సేనా ?

కు|రా: కాక ... ? డాం భరతనాట్యమనుకున్నావా? ఏదో వాసనరా!

గోపి: నీ దగ్గిరే!

కు|రా: నాన్ సెన్స్.

గోపి: నీదగ్గరేరా అంటే; ముఖం కూటికూరా. ఒళ్ళు యీవినింగ్ యిన్‌పారిస్.

కు|రా: అదికాదురా ఫూల్! ఇక్కడే ఏదో వాసనరా అంటే...

గోపి: వాసన కాదు, కంపు! మురుక్కాలవ వుంది లే.

(ఇల్లాలు ఇంట్లోకివచ్చి ఎవరో వుండటంచూచి తిరిగి వెళ్ళింది)

కు|రా: వెళ్దాం రారా. నీకేమున్నా పనుందా ?

గోపి: నీ కొక్క క్షణం ఇక్కడ నిలవాలంటేనే ఇబ్బావుందే, మేము సంసారమంతా ఇందులో కాపురముమున్నాం; ఇంకా వుంటాంకూడా.

కు|రా: చస్తే వుండలేన్నేను. అసలు నా|టైటిన్ ఎంత

నీట్‌గా వుండాలో తెలుసా? కొంచెం వాసనేసిందంటే చావబాదేస్తాను నౌకర్లని.

గోపి: మీ నౌకర్ల ఇళ్ళు ఎలావుంటాయో తెలుసా?

కుర్రా: అదెవరికి కావాలోయ్!

గోపి: అవునా అవును! పెద్దవాళ్ళెవరో అన్యాయాలు అక్రమాలు చేసి ఎందరికడుపులో కొట్టి సంపాయించిపెడితే నేనూ సెంట్లు పూస్తాను, డాన్సులూ నేరుస్తాను.

కుర్రా: మండిందిరా కడుపు!

గోపి: సరే పూర్కోరా! నను రెచ్చగొట్టావంటే బూతులు మాట్టాడుతా.

కుర్రా: ఏం? ఎందుకు? మిమ్మల్నెవరు సంపాయించవద్దన్నారు?

గోపి: శేఖర్! ఇప్పుడు సంపాయిస్తున్నది మీ నాన్న కాదు, మీ నాన్న తెలివితేటలూ కాదు! డబ్బు. డబ్బు డబ్బును సంపాయిస్తుంది కాలంలో—అంతే—ఇప్పుడు నువ్వు సుఖపడుతున్నది నీ తెలివితేటలవల్లా, అర్హతవల్లా, నీ కష్టంవల్లా కాదు. కేవలం డబ్బుగలవాడికి పుట్టినందువల్ల. తెలిసిందా? ఏదీ నాలుగురోజులు నువ్వు లక్షాధికారి కొడుకివి కావను కొని బయటపడిరా తెలుస్తుంది; నువ్వేమాత్రం బ్రతగ్గలవో?

కుర్రా: సరే, నే వెళ్తున్నానురా!

గోపి: ఆగు. కోపంవచ్చిందా? శాస్త్ర నిదానంగా కూర్చొని ఆలోచించు; నీకే తెలుస్తుంది. వున్నదున్నట్లు చెప్పాలంటే నీకన్నా తెలివితేటల్లో నేనేం తీసిపోయాను? నువ్వింకా నాలుగుసార్లు దండయాత్రిలుకొట్టావు యింటర్లో—నేను పాడుశాను, యాన్టి, పెయింటు; ఇన్నివుండి లక్షు లేకపోతే లేకపోయె ... నిశ్చింతగా బ్రతికే యోగం లే దెందుచేత? చెప్పు! నువ్వు కేవలం లకూధికారికి పుట్టినంతమాత్రాన ...

కుర్రా: (తమ్ముని గోపిచెంప మోయించాడు)

గోపి: (ఒక్క క్షణకాలం ఏమీతోచక స్తంభించిపోయి) కొట్టావటా!

కుర్రా: వచ్చేటట్టుంటే రా. డ్రైవింగ్ నేర్పిస్తా (వెళ్ళాడు—ఇల్లాలు వచ్చింది)

గోపి: (లెంపకాయ పడికి చూచుకొంటున్నాడు)

ఇల్లాలు: ఏం? చెయ్యి దురుకా అబ్బాయికి? ఎవరతను?

గోపి: నువ్వంతా చూస్తున్నావా వదినా?

ఇల్లాలు: ను వ్వేమన్నావని?

గోపి: నిజంచెప్పాను. ఇకముందు వీళ్ళకు పట్టబోయే గతి చెప్పాను. పితార్జితం పెట్టుకొని హాయిగా బతకొచ్చను కొంటున్నాడేమో! ఇక సాగ వా ఆటలు.

ఇల్లాలు: నీకు పిచ్చిపడుతూందేం?

గోపి : కా దొదినా! వస్తుంది. ఆకాలం వస్తుంది! పనిచేసే వాడికే తిండి - డబ్బూ - సుఖం వుంటుంది. ఈ సోమరి పోతు వెధవలు_

ఇల్లాలు : ఇక చాల్లే... ...

గోపి : ఈరోజేమిటో అమితంగా వాగుతున్నాను

ఇల్లాలు ; ఇదిగో ఈలా దెబ్బలు తినడానికే!

(బయటనుంచి "రంగనాధంగారు"ని కేక)

గోపి : ఎవరు ?

బయట : నేనేనండి... శర్మను.

గోపి : శర్మో - కర్మో!

ఇల్లాలు : కాస్త నోరు తగ్గించుకో బాబూ! ఆయన లేరండి.

శర్మ : ఏమన్నా! ఆవైపు వసారా ఖాళీచేయాలని నాలుగు రోజులైంది చెప్పి. ఇంకా మీరలాగే వున్నారు. పాపం వాళ్లు తొందరపడుతున్నారు. ఆయనొస్తే కాస్త చెప్పండి.

గోపి : ఏవైపు వసారా ఒదినా?

ఇల్లాలు : ఏమో - నాకేం తెలుసు ?

గోపి : ఏమండి శర్మగారూ? ఇలా లోపలికి రండి.

శర్మ ; (వచ్చాడు)

గోపి : ఏవైపు వసారాండి?

శర్మ : అదుగో. ఆ ముసలాయన్ని పడుకోబెట్టి వున్నారే అది.

గోపి: అదెందుకు ఖాళీచెయ్యాలి?

శర్మ: ఎందుకంటే వేరే యింకొకరు వస్తున్నారు అందులో కాపురానికి.

గోపి: వసారాలోనే!

శర్మ: ఆ ద్వారక్క ఎందరు వస్తున్నారు?

గోపి: అదేమిటండీ? ఇచ్చే వాళ్ళకన్నా వుండక్కర్లా ఇంగితం?

శర్మ: తీసుకొనేవాళ్ళున్నప్పుడు యిచ్చేవాళ్ళకే మొచ్చిందయ్యా?

గోపి: అలాగని వసారాలో కాపురాలు పెడతారా?

శర్మ: మేం పెడుతున్నామా? "తలదాచుకోటానికి కాసంత నీడలేదండీ, ఏదో కొంచెం చోటివ్వండ"ని కాళ్ళావేళ్ళా పడితే ఇంకేంచేస్తాం?

గోపి: అయ్యో పాపం! ఎంత కనికరమండీ మీగుప్తాగారికి? వాళ్ళను దయతలచి ఆ వసారా యిస్తున్నారన్నమాట. అంతేగాని డబ్బు చేసుకోటానికాదు.

శర్మ: ఇదిగో అబ్బాయి, యీ వాదన అంతా ఎందుకు నీకూ నాకూ? ఇచ్చేవాడాయన, వుండేవాళ్ళు వాళ్ళు, మధ్య మనకెందుకు?

ఇల్లాలు: దానికి అద్దె ఎంతండీ?

శర్మ: ఏ పాతికరూపాయలో వుంటాయి.

ఇల్లాలు : పాతికరూపాయలే ! ?

గోపి : మరే మనుకొన్నావ్వాదినా ! పట్నంలో ప్రతిఅంగుళం రూపాయ కడుతున్నారు. డబ్బు కక్కుర్తికి ఎంతపనన్నా చేస్తున్నారు; సిగ్గూబిడియం లేకుండా !

శర్మ : అబ్బాయ్ ! ఎందుకొచ్చింది చెప్పు ఆ నోటిదురుకు ?

గోపి : సరేలేవయ్యా ! మహా మాట్లాడొచ్చావ్ ! ఎక్కడి న్యాయం యిది. ఈ యింటి వసారా వుంటే వసారా వేరు, యిల్లు వేరవుతుందటయ్యా? ఇల్లొకరికిచ్చి వసారా వేరొకరికిస్తారా ? ఇదేనా న్యాయం ? అదేనుంటే నోటి దురుకంటావ్ ?

శర్మ : ఇదిగో అబ్బాయ్ ! నువ్వు కుర్రాడివి. నీతో నాకు మాటలేంటిగానీ— మీకు యిష్టముంటే వుండండి, లేకుంటే యీ క్షణం ఖాళీచెయ్యండి లక్షాయాభై మంది వున్నారు, రెడీగా, కళ్ళకద్దుకొని కాపురం రావడానికి. తెలిసిందా ?

గోపి : అయితే వసారా వేరే అంటారు !

శర్మ : అవును.

గోపి : శర్మగారూ ! ఇది మీరు మనస్ఫూర్తిగా అంటున్నారా, లేక గుప్తాగారి గుమస్తాగా మాట్లాడుతున్నారా ?

శర్మ : ఇదిగో ... అది వేరేవిషయం. నా అభిప్రాయాలు వెయ్యుంటాయి. ఒకళ్ళ దగ్గర నౌకరీ అన్నతరువాత వాళ్ళు చెప్పింది చేయాలి...

ఇల్లాలు : అలాగని యింత అన్యాయమటండీ.

శర్మ : ఏంజేస్తాం . చెప్పమ్మా ... అలావుంది ఇళ్ళకరువు. నేనొక్క మాటడుగుతా - మీరంతా గవర్నమెంటు వుద్యోగులుకదా ? గవర్నమెంటు హాయిగా యిళ్ళుకట్టి మీకివ్వకూడదూ ?

గోపి : ఇవ్వకేం ? ఇస్తున్నారు. పెద్ద ఉద్యోగస్తు లందరికీ బంగళా లిస్తున్నారు.

శర్మ : వాళ్ళకెందుకు ?

గోపి : ఎందుకంటే అధికజీతాలు పుచ్చుకొంటున్నారుగనుక. ఇంగ్లీషువాళ్లే ఏర్పాటుచేసి వెళ్ళారండీ యీ విధానం. ఎవడికి వేలవేల జీతాలో వాడికే అన్ని అలవెన్సులు, అన్ని సౌకర్యాలు ...

శర్మ : ఇంగ్లీషువాళ్ళు చేసిపోతే మనవాళ్ళు వచ్చారుగా మార్చరాదూ ?

గోపి : మనవాళ్ళు !!

శర్మ : మరింక డబ్బు సంపాయించడమే పనిగా పెట్టుకొన్న నాటుకోటు శెట్టియార్ల నంటే ఏంలాభం చెప్పు. ఊం- సరే నా కెందు కీగొడవ? వున్నప్పుడిచె ప్తే వురివేసే కాలం యిది. ఏం ? మీరు వెంటనే ఖాళీచేయాలి.

గోపి : శర్మగారూ ! ఒక్కటేమాట చెప్పమన్నారా ?

శర్మ : ఇక మా కేంలాభం లేదు. ఖాళీచేయాల్సిందే. గుప్తగారు వాళ్ళదగ్గర అడ్వాన్సుకూడా పుచ్చుకున్నారు.

గోపి : మీరు బ్రోకరేజీ పుచ్చుకోలేదూ?

శర్మ : అది మీ కెందుకు?

గోపి : ఇందులో దాపరికం ఏముందిలెండి, శర్మగారూ! సిగ్గు పడక్కర్లేదు. బాగా దబ్బిగ్గా జరుగుతున్న వ్యాపారమేగా? కనీసం ఒక్కనెల అద్దెన్నా మీ జేబులో పడందే మీ రింత గట్టిగా మాట్లాడతారా అసలు

శర్మ ; అవును! తీసుకున్నా! మీ కెందుకూ? వెంటనే ఖాళీ చేయండి.

గోపి : వీల్లేదండీ.

శర్మ : ఏమిటీ?

గోపి : ఖాళీచేయటానికి వీల్లేదు.

శర్మ : నువ్వు కుర్రాడివి, నీ కెందు కిదంతా? మీ అన్నయ్యతో చెప్పు.

గోపి : చెప్పేదేమీ లేదు. ఖాళీచెయ్యటానికి వీల్లేదు; అంతే.

శర్మ ? అంతేనా ?

గోపీ : అంతే; ఎవరితో చెప్పకుంటారో చెప్పకోండి.

శర్మ : గుప్తాగారితో పేచీలుపడటం అంత మంచిది కాదు.

గోపి ; ఏంఫర్వాలేదు. ఆయన్ను రమ్మనండి. మాట్లాడుతాం.

శర్మ : ఈ దొరగారితో మాట్లాడ్డానికాయన వస్తాడయ్యా!

గోపి : ఊఁ— ఆ దొరగారు చెప్తే మేం ఖాళీచేస్తామయ్యా!.

శర్మ : ఏమిటి నీ దౌర్జన్యం ఆయ నింట్లో వుండి?

గోపి : ఆఁ—ఆయనిల్లు. అద్దె యిస్తున్నాం. ధర్మంగా కాదు.

శర్మ : శ్రుతిమించిందే!

గోపి : మీ డబ్బుకక్కుర్తి మించలా?

ఇల్లాలు : గోపీ ఎందుకు మనకంత మాటలు? వూరుకో— రాదూ!

గోపి : ఏం ఫర్వాలా! ఏంటాయన తల తీసేది?

శర్మ : ఊఁ—సరే, చూస్తారుగా? (వెళ్ళాడు)

ఇల్లాలు : ఏమిటి గోపీ! తగవులు కొని తెచ్చుకుంటున్నావ్?

గోపి : ఈ వెధవా మనలాంటివాడే. వాడి మోచేతినీళ్ళ కాశపడి వాడి కిదంతా వీడే నేర్పిస్తాడు.

(వాకిట్లో బిచ్చగాడు)

మేడల్లో కులికినా,
గుడిసెల్లో కుమిలినా,
కట్టెల్లో ఒకలాగె కాలిపోవాలి!
బూదిలో ఒకటిగా కలిసిపోవాలి.
ఉన్న నాలుగునాళ్ళు వుబ్బిపోబోకురా!
కన్నుతెలియనిరీతి గర్వపడబోకురా!

గోపి: ఇదీ వేదాంతం! ఆ కోటీశ్వరుడి చెవుల్లో ఇల్లు కట్టుకొని చెప్పరా బాబూ; మాకెందుకీ వేదాంతం.

బిచ్చ: బాబూ! ఆకలి! మాడిపోతుండా!

గోపి: ఆహారశాఖా మంత్రి నడుగు.

బిచ్చ: బాబూ! మారాజులు.

గోపి: ఏడ్చినట్టుంది. నీ కళ్ళకు మేం మారాజుల్లా అగుపిస్తు నాౝం. వెళ్ళు, వెళ్ళు.

బిచ్చ: బాబూ కాఫీ అన్నా త్రాగుతా – అణా యివ్వండి బాబూ!

ఇల్లాలు: అయ్యో విడ్డూరమా! చూచావా; వాడు బిచ్చం అడగడం? కాఫీ తాగడానికి అణా కావాలట!

గోపి: ఏం?

ఇల్లాలు: ఇంకానయం, తాగటానికని అడగలా వాడి ధర్మం! ఒకవైపు కడుపు కాలుతుంటే యీకుంకలకి కాఫీ కావాలి? అందు కడుక్కు తినడమా? బాగుంది!

గోపి: ఏం వదినా! వాడు కాఫీతాగరాదేం?

ఇల్లాలు: వాడి బతుక్కి కాఫీయే తక్కువైందేం? మహామహా మనమే ఒకపూట తాగితే తాగుతాం, లేకుంటే లేదు! అయినా బిచ్చమడగడంలో ఆ దర్జా యేంటి?

గోపి: ఓహో అదా? మనం మాత్రం మన తాహతుకు మించిన బ్రతుకు బ్రతకొచ్చు. అందుకోసం అడుక్కు తిన

లేక అప్పులు చెయ్యొచ్చు. ఏ మహారాజునో చూచి వాడిలా బ్రతకాలని వుబలాటపడి, లేనిపోని డాంబికాలు, దర్జాలు, నటించొచ్చు, అలవాట్లు చేసుకోవచ్చు! వాడు మాత్రం కాఫీ తాగరాదేం?

ఇల్లాలు: వుంటే ఎవరు తాగొద్దన్నారు?

గోపి: మనముండే చేస్తున్నామా యీ పనులన్నీ? మనం వుండేనా ఒకడు సంపాయిస్తుంటే ఇందరు కూర్చొని తినడం? మనకు జరుగు బాటుండేనా మనం కాఫీలు తాగడం, చదవటం, సినిమాల కెళ్ళటం? మనకన్నా వాడు చాలా నయం. యథార్థం చెప్పాడు కాఫీ తాగాలని వుందని. మనం వట్టి మోసం చేస్తాం ప్రెస్టేజి అనే బురఖాతో.

ఇల్లాలు: సరేలే నాయనా! నీతో ఎవరు వాదిస్తారు. అన్నిటికీ ఎడ్డె మంటే తెడ్డె మంటావ్.

(బయటనుంచీ అమ్మా - అమ్మా - అని అరుపు)

గోపి: అదెవరు?

ఇల్లాలు: పాల మనిషిలా వుంది.

గోపి: వచ్చినట్టుంది. ఇప్పుడా పాలు తీసుకురావడం?

ఇల్లాలు: డబ్బుకోసం వచ్చినట్లుంది.

పాల: అమ్మా: ఎన్నా అమ్మా!

ఇల్లాలు: వారింట్లో లేరు. రేపు...

పాల : అదే మమ్మా! ఎన్నిరోజులుగాదా చెప్తా రీ మాదిరి? మీకుదా నాయమూ చెప్పండి! ఒకమాసం, రెండుమాసం! మొదలు తేదీ కూడా వూడ్చింది.

ఇల్లాలు : సరేనమ్మా! ఏం చేస్తాం? రేపు తప్పకుండా...

పాల : ఏం రేపమ్మా! ఆయ నెప్పుడుదా యింటో వుంటురు?

ఇల్లాలు : నీకెందుకు? రేపు నువ్వొవచ్చేటప్పటికి తీసి వుంచు తాగా.

పాల : ఏమి రేపో! రేపు, రేపని నెలలుదా గడిచి పోయింది. మాకూ బిడ్డలు పాపలు వుంటురు. అద్దామీరు గమనం వుంచుకోవాలె. మారాజులు! మీరుదా యిట్టచేస్తే ఎట్టా?

గోపి : ఏడ్చినట్టుంది! నీకూ మేం మారాజులమే!

బిచ్చు : బాబూ! మా రాజులు.

గోపి : మళ్లా చూడు, మారాజులు!

పాల : పేదవాళ్ళం. మమ్మలిష్టట్టా తిప్పితేదా మీకేం మంచి గాదు.

బిచ్చు : బాబూ! పేదోణ్ణి.

గోపి : వెళ్ళు వెళ్ళు? నీక్కాదు చెప్పటం?

బిచ్చు : బాబూ! కలిగినోళ్లు.

గోపి : అఘోరించినట్టుంది. వెళ్ళు. వెళ్ళవేం! యింకా చూస్తూ నిలబడతావు. నీక్కూదా చెప్పటం! మరిలా?

బిచ్చు: ఓయమ్మో! చెయ్యికన్నా నోరే పెద్దదిగావుంది నాతండ్రి.

పాల: ఇదిగోనమ్మా! ఇన్నాళ్ళుగాదా చూస్తిని. రేపివ్వ కుంటే మర్యాదవుండదు. అఁఅఁ– (వెళ్ళింది)

గోపి: (ఒక్క క్షణం ఆలోచించి) ఏమమ్మా! పాలమనిషీ–

ఇల్లాలు: ఎందుకు దానితో కూడా తగూ పెట్టుకుంటావా?

గోపి: కాదు. నిజం చెప్తాను.

ఇల్లాలు: ఏమని?

గోపి: రానీ – చెప్తాగా!

పాల: ఏమండీ–?

గోపి, ఇదిగో! నేను నిజం చెప్తావిను. నీకు కష్టంగావున్నా సరే. రేపుగీపు అంతా వట్టిది. నీకిప్పట్లో డబ్బురాదు.

ఇల్లాలు; (ఇదేమిటని బిత్తరపోయింది)

పాల: అదేన్నాంగో – మొద త్రేదీకూడా పోయింది. ఇంకా కాదంటే!

గోపి: మొద త్రేదీ మొద త్రేదీనేంఅయిపోయుంది. వున్నవిషయం చెప్తున్నా. నువ్వు నాలుక పీక్కున్నా, గొంతు చించుకున్నా లాభంలేదు.

పాల: ఇదేనయ్యా మర్యాదె? పాలుతాగినప్పుడులే ఆ బుద్ధి. ఏన్నాంగో – చదువుకున్న వాళ్ళు! పెద్దవాళ్లు!

గోపి: నువ్వు లక్షణిట్టు! చదువుకున్నందువల్లే మాకీ అగ చాట్లు. లేకుంటే నీలా మేమూ నాలుగు బర్రెలు పెట్టుకొని పాలమ్ముకోమూ?

పాల: బలే బాగాదా మాట్లాడుతావ్! ఆయనాఫీసు ఎక్కడో చెప్పయ్యా, పోయి తగులుకుంటాం.

గోపి: నువ్వు సత్యాగ్రహం చేసినా లేనిదాన్నికేంచేస్తాడు?

పాల; అయితే – నా మాల్దానా?

గోపి: కాదు. చచ్చేలోగా యిస్తాం; తప్పకుండా!

పాల: నిండా బాగావుంది. ఇదేన్నా మర్యాదెయ్యా! బిడ్డలకుదా పాలు కోరుతారు, పాపం, అనిపోస్తిమి. ఇట్టా యెగేస్తారనుకుంటే సుక్క పోస్తుమూ! మళ్ళా అంతా సదువుకున్న వాళ్ళుదా! కాపీలు తాగుతురు, కాపీలు (అంటూవెళ్ళింది)

ఇల్లాలు: ఏమిటి బాబూ! ఏమిటీపని?

గోపి: ఏం చేశానొదినా? సత్యం చెప్పాను.

ఇల్లాలు: ఏం సత్యమో సత్యం! మరీ యింత తొందరైతే ఎలా చెప్పు? పెద్దవాన్ని నే నున్నానే. నే నా మాత్రం చెప్పలేకేనా వూరుకుంది. చెప్పు. ముందూ వెనక లేమన్నా ఆలోచించావా గోపీ?

గోపి: మరేం చేయమన్నావ్వొదినా! ఎన్నిరోజులని దాన్నిలా దగా చేస్తుంటాం? ఎన్నిరోజులని దాంచేత ఆమాటలనిపించుకుంటాం?

ఇల్లాలు : అలాగని పిల్లల్ని ... పసికందుల్ని, పస్తుపెట్టి చంపుతానంటావా ?

గోపి : వదినా ?

ఇల్లాలు : రేపు వాడు పాలుతీసుకురాడు. పిల్లలగతి ఏంకావాలో ఆలోచించావా ? ఆ పసికూనకు పాలేం చేయాలి? అసలే రోగిష్టులు ! పాలుకూడా లేకుంటే వాళ్ళేంకావాలి? నువ్వూ నేనైతే సరే. నోరులేని పిల్లల్ని సత్యం సత్యమని పస్తులు మాడ్చి చంపుతానంటావా ?

గోపి : వదినా ! బుద్ధి గడ్డితింది !

ఇల్లాలు : కాదు. నీకు పిచ్చెత్తూంది !

గోపి : (ఏడుస్తూ) వదినా !

ఇల్లాలు : ఎందుకు నాయనా ఏడుస్తావు ? వూరుకో.

గోపి : (పరుపులో ముఖం దాచుకొని) చచ్చిపోతే –

ఇల్లాలు : సరేలే. చచ్చిపోతే! చచ్చిపోతే! మంచిపాట...ది, అన్నాతమ్ములకు!

గోపి : రేపు పిల్లలకు పాలు లేదు. నీకు మందు తీసిచ్చే గతి లేదు. ఒక్కపూట మంచి తిండిలేదు. అప్పులూ – రోగాలూ – చచ్చిపోతే – (బయట వురుములు, మెరుపులు)

ఇల్లాలు : వూరుకోవూ? నువ్వలా ఏడుస్తుంటే నాకు మతిపోతుంది.

గోపి: చచ్చేలోపుగానన్నా తీరుస్తామా యీ అప్పులు? ఒక్కరోజన్నా హాయిగా నిద్రపోతామా? లేదొదినా; లేదు. మన బ్రతుకు లింతే...

ఇల్లాలు: ఏడిస్తే తీరుతుందా?

గోపి: చస్తే తీరుతుంది.

ఇల్లాలు: (వళ్లు జలదరించి) వర్షం వస్తూంది.

గోపి: పాపాయి — చూడొదినా. పాపం ఒంటరిగా పడు కున్నాడు; భయ పడతా డీ ఉరుములకి — వెళ్ళి తీసుకురా — నే... నా న్నను తీసుకొస్తా. (ఇద్దరూ వెళ్ళారు)

(గాలి, వర్షం జల్లూ, యింట్లోకి కొడ్తూంది; ఒక్కక్షణం)

గోపి: (వచ్చాడు) నాన్నకు జల్లుకొట్టడం లేదులే, వర్షం వెలవనీ పిల్లల్ని తీసుకొస్తువుగాని.

గోపి: (పైకిచూచి) ఈ కొంపకు కారడం కూడా!

ఇల్లాలు: (ఒకపాత్రి తీసుకొచ్చి కురుస్తున్న చోట పెట్టింది)

గోపి: ఆ తలుపులు వేసే వొదినా; జల్లు కొడ్తూంది.

ఇల్లాలు: (తలుపులు వేసింది.)

గోపి: రాత్రికి మనచావు కుక్కలచావు ఆ కసాయివాడి కేం? వసారా కూడా ఖాళీ చేయమంటాడు. (కూలబడి కప్పుకేసి చూస్తూన్నాడు. తలుపు చప్పుడు. సీత తలుపు తీసింది. రంగనాథం తడిసి ప్రవేశించాడు)

ఇల్లాలు : అబ్బ ! ముద్దగా తడిసి పోయారే – వర్షం వెలిసేంత వరకూ కాస్త ఆగి రాకూడదూ? (టవలిచ్చి) తుడుచుకోండి.
(పంచ వెతుకుతూంది. రంగనాథం గోడకు నిలబడ్డాడు. గోపీ లేచాడు. రంగనాథం రెండడుగులు వేశాడు. అడుగులు తడబడ్డాయి. గోపి గమనించాడు.)

గోపి : ఏమిటన్నయ్యా ? ఏంటి అలాగున్నావ్ ?

ఇల్లాలు : జ్వరం వచ్చిందా ?

గోపి : ఏ మన్నయ్యా – పలకవేం ! ఏమిటది ?

రంగ : ఏమీ లేదు. వూరికే.

ఇల్లాలు : వేరేబట్టలు వేసుకోండి. పూర్తిగా తడిసిపోయారు.

రంగ : నేను తడిస్తే మీకేం ? (కోటులోపలిజేబు చూచుకొని) అవి తడిసిపో లేదు. భద్రంగానే ఉన్నాయి. భద్రంగానే తెచ్చాను.

గోపి : ఏమిటవి ?

రంగ : (తడబడుతూ ద్వారంకేసి వెళ్ళి) రా ! తీసుకురా ! లోపలికి తీసుకురా ! అవి తడవ లేదుగా ?

(ఒక కుర్రాడు బట్టలమూట తెచ్చి లోపల పెట్టి వెళ్ళాడు)

గోపి : ఎవరి కివన్నీ ?

రంగ : మీ కే !

గోపి : కొన్నావా ?

రంగ : ... ...

గోపి : వదినా ! నీకు కావలసినన్ని చీరలు, పిల్లలకు చొక్కా గుడ్డలుకూడా.

ఇల్లాలు : (సంతోషంగా వాటిని చూస్తూ) చాలాకొన్నారే—అందుకే యీరోజు వర్షం దంచేస్తూంది!

గోపి : అప్పుచేసి పప్పుభోజనం కాదుకదన్నయ్యా !

రంగ : హు—అప్పు... అప్పుకాదు. అంతకన్నా ఘోరం — అయిపోయింది — అదికాస్తా అయిపోయింది. ఇక నేనూ అందరిలాగే తలవంచుకొని నడవాల్సిందే! ఇక నేనూ ఆ శెట్టియార్లకు సలాములు కొట్టాల్సిందే. ఇక నేనూ న్యాయాన్ని పెట్టెలోపెట్టి తాళం వెయ్యాల్సిందే — ఇక నేనూ పైసాపాటకు ఆడాల్సిందే. అయిపోయింది. (కుంగిపోయాడు)

ఇల్లాలు : ఏమిటండీ అది ?

గోపి : అన్నయ్యా ! అన్నయ్యా !!

రంగ : కడుపుమాడి చస్తున్నా నైతికబలంతో గొమ్ములు విరుచుకొని బ్రతికాను. ఇక బ్రతకలేను; చావాలేను. కాదు — బ్రతికీ చచ్చినట్టే!

గోపి : అన్నయ్యా ! ఏంజరిగింది ?

రంగ : గడ్డితిన్నానోయ్. గడ్డి! ఇదిగో. (జేబులో డబ్బు వాళ్ళ మీద విసిరి) సంతోషించండి. హాయిగా వుండండి. పెళ్ళిళ్ళు చేసుకుంటారో, కట్నాలిస్తారో — చదువుకుంటారో — ఏం

చేస్తారో చేయండి. నా నీతిని అమ్ముకున్నా నేను గడించ గలిగిందింతే. తీసుకోండి. లంచం! నీతిని అమ్మి తెచ్చిన బిచ్చం!!

గోపి: అన్నయ్యా (కాళ్ళమీద వాలి) అన్నయ్యా! పస్తులుంటాం - చస్తాం-చిరిగిన పేలికలతో బతుకుతాం-నువ్వు... ను వ్వీపనెందుకు చేశావన్నయ్యా? మాకు సంతోషమని చేశావా? నీ అంతరాత్మను చంపితే మా కానంద మనుకున్నావా? అన్నయ్యా!

రంగ: ఇది మీ తప్పుకాదు... నా తప్పూకాదు. పూర్తి! అయిపోయింది ఒక్క విషబిందువు రక్తంలో ప్రవేశించింది. ఇక ఏడ్చి ఏంలాభం?... పూర్తి!

గోపి: వద్దన్నయ్యా! ఈ సొమ్ము మన కొద్దు. ఇచ్చేస్తా. నే వెళ్ళి తిప్పిచ్చేస్తా. చెప్పన్నయ్యా! (గుడ్డలమూట తీసుకున్నాడు.)

రంగ: గోపీ... ఆగు.

గోపి: ఎవరివో చెప్పన్నయ్యా - నామీద ఒట్టు! చెప్పు! ఈ బట్ట లెవరివి?

రంగ: దయాళ్ సేట్‌వి?

గోపి: ఈ డబ్బు?

రంగ: అదింక తిప్పివ్వలేం. మన చెయ్యి మించిపోయింది.

గోపి: ఏం?

రంగ : ఆద్దొచ్చినదారి మాన కగమ్యగోచరం.

గోపి : ఓ. అయితే - అయితే - (నోట్లు పెద్దలమాట తీసుకొని పోతున్నాడు.)

రంగ : గోపీ! గోపీ!!

(తలుపు తెరిచేప్పటికి జల్లు జివ్వుమని కొట్టింది. ఆగాడు. ప్రకృతి ఆ కుటుంబ నైతిక పతనానికి సాయపడింది.)

2 వ రంగం

మరుసటి రోజు

(ఆ ంతా ము ను ప టి రం గ మే)

[సీత ఏదో ఇంటిపని చూచు కొంటూంది. గోపి రెండు బరువైన సంచులు తెచ్చి, కిందపెట్టి, మంచం వాల్చి కూర్చొని]

గోపి : వదినా!

ఇల్లాలు : అవన్నీ ఏమిటి ?

గోపి : చెప్తాగా. అదిసరేగాని వదినా! నువ్వేదో 'ఫస్టుఫారం దాకా' చదివావు కదూ!

ఇల్లాలు : సగే; నాచదువు చట్టుబండలైందిలే!

గోపి : అందుకా్కదు, భూమి దేనిచుట్టూ తిరుగుతూంది ? చెప్పుచూద్దాం.

ఇల్లాలు : భూమి సూర్యుని చుట్టూ తిరుగుతూం దంటారు.

గోపి : వట్టి అబద్ధం. పచ్చి అబద్ధం వోదినా !

ఇల్లాలు ; అదేమో నాయనా ! నాకేం తెలుసు? ఎవరు చూచొచ్చారు; నిజం ?

గోపి : నేను చూచాను. భూమి అంటే ఈ ప్రపంచం, సూర్యుడి చుట్టూ తిరగటంలేదు.

ఇల్లాలు : మరిదేని చుట్టూ తిరుగుతోంది ?

గోపి : పైసాచుట్టూ తిరుగుతూంది. తెలిసిందా ? కనుక ఆ పైసా మనచేతుల్లో వుంటే ఈ భూమి, అంటే యీ ప్రపంచం, అంటే యీ ప్రపంచంలో వున్న మనుష్యులూ, మృగాలు, వస్తువులూ, అన్నీ మనచుట్టూ తిరుగుతాయి. ఇదీ సిసలైన కల్తీలేని సత్యం.

ఇల్లాలు : చాలా కష్టపడే కనిపెట్టావు సత్యాన్ని.

గోపి : కనిపెట్టడం వేరు. వుపయోగించడం వేరు. ఈ రోజు నుంచీ నేను యీ పరమ సత్యాన్ని అమల్లో పెట్టి ఆచరించ బోతున్నా.

ఇల్లాలు . మంచిదే.

గోపి : మంచిదే అంటే లాభంలేదు. అందుకు నీసహాయం చాలా అవసరం.

ఇల్లాలు : బాగుంది. నన్నేం చెయ్యమన్నావ్ ?

గోపి : నీవు ఇల్లు కదలక్కర్లేదు. వేళానుగా పెద్ద ప్లాను.

ఇల్లాలు : ఏమిటో చెప్పరాదూ!

గోపి : అది తరువాత చెప్తాలే. ముందు ఈ మినప్పప్పు నుంచి దేకేటూ చూడు.

ఇల్లాలు : ఇంత మినప్పప్పు ఏంచేసుకోను? పప్పులేదంటే ఎవరైనా ఇంత మినప్పప్పు తెచ్చివేస్తారా గోపీ?

గోపి : అదంతా యెందుకు? బాగుందా? మంచిపప్పేనా? చెప్పు.

ఇల్లాలు : పప్పు మంచిదే! అయితేమాత్రం?

గోపి : సరే! తీసివుంచు.

ఇల్లాలు . బాగుంది. ఆ సంచిలో ఏంటి?

గోపి : తొందరపడితే ఎలా?... ఇదిగో చూడు. (అని సంచి కుమ్మరించగా పండ్లపొడి పొట్లాలూ చిల్లరసామాన్లూ ఉన్నాయి.)

ఇల్లాలు . ఆ పొట్లాలేంటి?

గోపి : పళ్లపొడి పొట్లాలు.

ఇల్లాలు : అయ్యో రామా! ఇదేమిటి గోపీ? నీకేమన్నా పిచ్చెక్కుతూందా? ఆ డబ్బుతీసుకెళ్ళి యీ పళ్ళపొడి పొట్లాలు మినప్పప్పు పట్టుకొచ్చావే - ఏంచేసుకోను? డబ్బిలా తగలేస్తే ఎలాచెప్పు. ఏమి టీపని? మీ అన్నయ్య ఆ డబ్బు ఒక్క పైసా తీసుకురావడానికెంత బాధపడుతున్నారో నువ్వు చూస్తూనేవున్నావుగా! మీ అన్నయ్య చూస్తే...

గోపి : తిప్పడతాడు, తంతాడు! అంతేనా?

ఇల్లాలు: అయినా యిదేం పని చెప్పు; కాలేజీ జీతమున్నా కట్టకుండా?

గోపి: అంతకన్నా మంచిపనే చేశానొదినా.

ఇల్లాలు: ఏమిటో నీ విపరీతపు చేష్టలూ నీవూనూ. మీ అన్నయ్యచూస్తే నిన్నూ నన్నూ బతకనివ్వరు బాబూ. వెళ్లు. నా మాట విను. అవి అన్నీ తిప్పిచ్చేసిరా. ఎందు కనవసరంగా ఆయనచేత మాట లనిపించుకుంటావ్. ఆయ నకు వాళ్ళు తెలియని కోపంవస్తుంది. వెళ్లుబాబూ! వెళ్ళు.

గోపి: ఎందు కొదినా అలా గాభరాపడతావ్? నువ్వేమీ భయపడకు. నే నున్నానుగా అన్నయ్యకు అంతా నచ్చ జెపుతా.

ఇల్లాలు: నచ్చచెప్పటం మాట దేవు డెరుగు. కాని, చచ్చేట్టు దెబ్బలు తింటావు. (బైట కారు హారన్ శబ్దం, "గోపీ", అని కేక.)

గోపి: ఆఁ - వస్తున్నారా!

ఇల్లాలు: ఎవరది?

గోపి: రాత్రి నన్ను కొట్టాడే ఆ కుర్రాడు.

ఇల్లాలు: మళ్ళీ ఏముఖంపెట్టుకొచ్చా డిక్కడికి!

గోపి: రాత్రి తాగివున్నాడులే వొదినా?

ఇల్లాలు: తాగాడూ! అంత చిన్న కుర్రాడే?

గోపి: తాగుడుకు చిన్నా పెద్దావుం దేంటి?

ఇల్లాలు: తాగుడు తీసేశారన్నారుగా!

గోపి : పబ్లిగ్గా. బ్లాక్ మార్కెట్టులో బాగా దొరుకుతూంది.

ఇల్లాలు : దానికీ బ్లాక్ మార్కెట్టే !

గోపి : ఈ రోజుల్లో మంగలి షాపుల్లో కూడా బ్లాకుమార్కెట్టుంది.

ఇల్లాలు : అయినా ఆ తాగుబోతుతో నీకేం చెప్పు.

గోపి : తాగితే ఏం వదినా ? తప్పా ?

ఇల్లాలు : బాగుంది. మీ అన్నయ్యతో అను; యీ మాట.

గోపి : పిచ్చి వదినా! వాడికి డబ్బుంది. తాగుతాడు. మనదేం పోయింది ? మతిలేక తాగుడు తీసేశారు గానీ – నేనైతే ప్రతి లక్షాధికారికీ కొంతకోటా ఏర్పరచి తప్పక తాగాలని రూల్ పెట్టే వాణ్ణి.

ఇల్లాలు : చాలా మంచిపనే. నీవు తాగవుగదా ?

గోపి : అదికా దొదినా ! వాళ్లు గనుక తాగకపోతే ఆ డబ్బు ఖర్చయ్యేదెట్లా ? అలా లక్షలు లక్షలు యినప్పెట్టెల్లో మూలుగుతుంటాయి; యింకోళ్ల కంటబడకుండా. అసలీ డబ్బు గలాళ్ళని బాగా తాగించాలి. అప్పటి కన్నా వాళ్ల డబ్బు నలుగురిచేతుల్లో కొస్తుందేమో. (మరల కారు హారన్) ఆఁ. వస్తున్నానురా. ఇదిగో వదినా నే నిప్పుడే వస్తాగాని ఆ పప్పంతా అప్పడాలు చేసిపెట్టు.

ఇల్లాలు : అప్పడాలా ?

గోపి : ఆఁ.

ఇల్లాలు : ఎందుకూ ?

గోపి : కావాలి. నేవు సాయంత్రానికల్లా కనీసం రెండువేల అప్పడాలం కావాలి.

ఇల్లాలు : రెండువేల అప్పడాలే.

గోపి : అవును. వుందిగా ప్లాను. చెప్తా. (అంటూ వెళ్ళాడు)

ఇల్లాలు (ఆలా ముక్కుమీద వేలువేసుకొని ఒక క్షణం ఆగి, తరువాత పండ్లపొడిపొట్లాలు సంచిలో వేస్తుండగా రంగనాథం చరచరా వచ్చి కోటుతీసి మంచంమీద విసిరివేసి)

రంగ : ఏమిటవి ? •

ఇల్లాలు : (జంకుతూ) ఏమీ లేదు.

రంగ : ఏమీ లేదంటావేం ? నాకళ్ళు పోయాయా ?

ఇల్లాలు : ఎందుకండీ అట్లా కోప్పడుతారు ? ఈమ కాసికే కళ్ళు పోవాలా ?

రంగ : మరి ఏమీ లేదంటావేం ?

ఇల్లాలు : ఇంటికిరావడం రావడం యిట్లా మండిపడుతూ వస్తారు అదేం నాకర్మ !

రంగ : నీకర్మకాదు. నా తలరాత.

ఇల్లాలు : పోని టూరు హాయిగావుంటే ఆ ఆఫీసులోనే వుండిపో రాదూ !

రంగ : ఆఫీసులోనన్నా నన్ను హాయిగా వుండనిస్తారుట మీరు? వెధవపూరాక! నాకు దాపరించారు. చాలురా దేవుడా

ఈ సంసారం. "జై సీతారాం" అని నెత్తిన గుడ్డ వేసుక పోతే బాగుండును.

ఇల్లాలు : అంతకష్టం ఏమొచ్చిందండీ యిప్పుడు? నేనేగా మీకు శని. పోనీండి. నేను చస్తాను. మీరన్నా హాయిగా వుండండి.

రంగ : మీకందరికన్నా ముందు నేనే చచ్చేటట్లున్నా. లేకుంటే పాలమనిషి యింటికివస్తే జవాబు చెప్పిపంపే యోగ్యత లా? ఆఫీసుకు తరుముతారూ? నేనేమన్నా వుద్యోగం చేయాలనా? నలుగురిలో తలెత్తుకొని తిరగాలని మీకు వుందా అని. పోతేపోతాడనేగా? దరిద్రపు మూక!

ఇల్లాలు : దాన్నెవరు తరిమారండీ ఆఫీసుకి? నిన్నరాత్రి మీరు వెళ్ళిన వెంటనే వచ్చింది. ఉదయం పాలు కూడా తీసుకరాలేదు. వచ్చి వుంటే డబ్బు యిచ్చేసేవాళ్ళం.

రంగ : పోనీ సవ్యంగా జవాబు చెప్పారూ దానికి? చచ్చే లోపుగా యిస్తామన్నారటగా అప్పంతా! ఇంట్లో కూర్చొని తిని, మదం పట్టిన మాటలేగా ఇవి (విసురుగా నడిచాడు. కాలికి సంచి తగిలి పప్పు క్రింద పోయింది) వెధవ కొంప! కాలి కన్నా అడ్డాలే; ఛీ. ఛీ. క్షణం సంతోషం లేదుగా యీబతుక్కి (పప్పుచూచి) ఈ పప్పెక్కడిది?

ఇల్లాలు : కొన్నదే.

రంగ : ఇంత పప్పుకొన్నారూ!

ఇల్లాలు : ఆఁ!

రంగ : మీ కేమన్నా మతివుందా? ఇవేంటి (పొట్లాలు తీసిచూచి) ఈ పండ్లపొడి పొట్లాలెందుకు ?

ఇల్లాలు : ఎందుకో మీ తమ్ముడు కొని తెచ్చాడు.

రంగ : నేను నానాగడ్డితిని, తీసుకొచ్చివేస్తే మీ రిలా తగ లేస్తారేమిటే? ఈ మినపప్పు, పండ్లపొడి పొట్లాలు వాడు కొని తేవడమేంటి? నువ్వా దాన్ని తీసి వుంచడమేంటే? మీరు నన్ను బతక నివ్వదలుచు కున్నారాలేదా? చెప్పండే, ఆ మాటకొస్తా. ఏ నుయ్యో గొయ్యో చూచుకొంటా.

ఇల్లాలు : ఎందుకండీ అంత ఆఘాయిత్యం ?

రంగ : అఘాయిత్యమంటావు మళ్లా (చెయ్యెత్తి కొట్టబోయాడు కాని ఆగాడు.) దరిద్రపుమూక ... నా కర్మంకాలి నాకే దాపు రించాలీ. (ఇల్లాలికి కళ్ళనీళ్లు తిరిగాయి. పైటతో తుడుచుకుంది.)

ఈ దొరగా రెక్కడికి దయచేశారు ?

ఇల్లాలు : ఏమో ఎవరితోనో స్నేహితులతో వెళ్ళారు.

రంగ : ఆ ఎర్రటి కుర్రాడేనా ?

ఇల్లాలు : ఆఁ.

రంగ : కార్లోవచ్చాడా ?

ఇల్లాలు : ఆఁ.

రంగ: ఆ తాగుబోతు వెధవతో వీడికి స్నేహం. వీడేమో చదివి వృద్ధిస్తాడని నాచావు నేను చస్తున్నా.

("రంగనాథం" అని బైట కేక)

రంగ: (విసురుగా) ఎవరూ?

డాక్టరు: (వచ్చి) నేనురా! ఏమిటా ఇద్దరమ్మ ఇద్దరూ యీ రోజు మహా కొంపలో వున్నారు?

రంగ: మా వాడగుపించాడా నీకు?

డాక్టరు: ఆఁ. చాలాసేపయింది లే కనుపించి. అదేమిటో వాడిచేత ఏదో వ్యాపారం పెట్టించినట్టుంది నువ్వు?

రంగ: ఏం వ్యాపారం?

డాక్టరు: బస్సు స్టాండ్ల దగ్గర పండ్లపొడి పొట్లా లమ్ము తున్నాడే.

రంగ: మా వాడే? గోపీ?

డాక్టరు: అవున్నా.

రంగ: నువ్వు సరిగ్గా చూచావా?

డాక్టరు: చూడ్డమేంటి! మాట్లాడితే.

రంగ: నీకు బుద్ధిలేదురా!

డాక్టరు: అయింకేం! నన్నే అన్నావు ఆమాట?

రంగ: మరి మాట్లాడానంటావే; ఎముకలు విరగదన్నక.

డాక్టరు: ఎవన్ని? వాడినే!

రంగ : ఏం ?

డాక్టరు : ఎందుకొచ్చిందిలే వాడిజోలికి వెళ్ళడం! మందలించే వాణ్ణేకాని...నువ్వే ఆ వ్యాపారంపెట్టించావేమో ననుకున్నా.

రంగ : ఊఁ. అనుకున్నావ్ ? అవున్నా అవును. మేమంటే అంత తేలికై పోయాం నీకు.

డాక్టరు : నేనేమన్నానని ?

రంగ : ఎంత వెధవబతుకు బతుకుతున్నా బస్టాండులవద్ద పళ్ళుపాడి పాట్లాలమ్మేగతి పట్టలేదులే; నీ దయవల్ల.

డాక్టరు : పూర్కే తమాషాగా అన్నదాన్ని నువ్వింత సీరియస్‌గా తీసుకుంటావనుకోలేదురా !

రంగ : తమాషాకేముంది. యధార్థం అంతే! ఏడబ్బుగల వారో కట్టెలు మోసుకొస్తే "సింప్లిసిటీ" అంటారు. అదే మాబోటివాళ్ళయితే గతిలేకంటారు. అంతేగా?

డాక్టరు : సత్యం చెప్పావ్. నువ్విలా ఫీలవుతావో లేదో చూద్దామనే అన్నా; నామటుకు మన కెంత చెడ్డా కొంత "ప్రెస్టేజ"ంటూ ఏడ్చింది. నీ "కో" క్లార్కులే చూస్తారనుకో అప్పుడు నీ "ప్రెస్టేజే"ంకావాలి? అది కాస్తఆలోచించి ఆ గోపీని మందలించమని చెప్పటానికే వచ్చా. వేరే విధంగా అనుకుంటావా ?

రంగ : ఎబ్బే!

డాక్టరు: మరి నేవస్తా. (వెళ్ళాడు)

గోపి: (ఎదురుగా వచ్చాడు. చేతిలో ఒక ప్యాకెట్టుంది.)

డాక్టరు: ఏం గోపీ! పళ్ళపొడి వ్యాపారంలో ఏమాత్రం లాభం?

గోపి: ఆఁ – నేనూ ఒక పదివేలు గడించిన రోజు అందరూ "ఛీ"మంటారు లేండి. డాక్టరుగారూ!

డాక్టరు: రైట్, రైట్! (వెళ్ళాడు)

రంగ: (మౌనంగా కూర్చున్నాడు సమాధానం వింటూ)

గోపి: (ప్యాకెట్టలా పెట్టి, చొక్కా విప్పుతున్నాడు)

రంగ: ఎక్కడికెళ్ళావురా?

గోపి: ఎక్కడికీ లేదు.

రంగ: ఎక్కడికీ లేదంటే – యిక్కడే వున్నావా? నాకళ్ళేం పోయాయా?

గోపి: ఓ స్నేహితుడితో అట్లా వెళ్ళి వచ్చానన్నయ్యా.

రంగ: ఎవరా స్నేహితుడు?

గోపి: నీకు తెలియదన్నయ్యా.

రంగ: నాకందరూ తెలుసు చెప్పవోయ్.

గోపి: శేఖరని.....

రంగ: ఆ తాగుబోతు వెధవేనా?

గోపి: (ఏమిచెప్పాలో తోచక చివరికి) అవును.

రంగ: అవునంటావంటూ సిగ్గులేకుండా.

గోపి: వాడు తాగితే నాకు సిగ్గులేకపోవటమేమిటి?

రంగ: కాక మరేంటి? వాడి వెనకాల నువ్వెందుకు వెళ్ళావురా? బుడ్డీ లందివ్వటానికా? ఎవరినైనా కొట్టడానికా?

గోపి: నేనా పనులు చేయలేదింతవరకు. కాని ఆపనులు చేస్తూన్న "పోకిళ్ళు" పెద్దవాళ్ళందరూ నవనాగరిక సంఘంలో గౌరవనీయులుగానే వున్నారు.

రంగ: (కొన్నేంతదూరం వెళ్ళి, ఆగి) కాలేజీజీతం కట్టావ్?

గోపి: లేదు.

రంగ: ఇంటిఅద్దె యిచ్చావూ?

గోపి: లేదు.

రంగ: నేనెప్పుడు నీకు డబ్బిచ్చింది?

గోపి: రాత్రి.

రంగ: ఎందుకిచ్చానోయ్?

గోపి: ఆ రెండుపనులకు.

రంగ: మరెందుకు చేయలేదు?

గోపి: మనమంచికే!

రంగ: ఓహో! మనమంచికే చేశావన్నమాట. మహాత్ములంతా వృద్ధిరంచాలని చేశావు.

గోపి : వీలయితే - అనుకూలిస్తే - వృద్ధిరిద్దామనే.

రంగ : ఊఁ హూఁ -! అంతపెద్దవాడివయ్యావ్ ? ఇంకేం ? ఈనాటికి నాకు మాటకు మాట బదులుచెప్పేవాడివయ్యావ్. సరే!

గోపి : నాతప్పు ఏమీ లేదు, గనుక చెప్తున్నా.

రంగ : ముయ్‌నోరు ! ఇంకా మాట్లాడుతున్నాడు. తప్పేమీ లేదట, లేదూ! మా బతుకులు కాస్తా నడివీధుల్లో వేస్తూ!

గోపి : నే నేంచేశాను ?

రంగ : ఏం జేశావ్? బస్ స్టాపుల్లో పళ్ళుపాడిపాట్లాలన్నా లేదూ?

గోపి : అవును.

రంగ : అవును ? ఇంకా జవాబు చెప్తాడూ! సిగ్గులా ? మర్యాదలా? ఛీ! వెధవ బతుకు. ఇంటింటికి అడుక్కుతిన లేకపోయావ్ ?

గోపి : నేను చేసిందంత నీచమైనపని అని నాకు తెలియదు.

రంగ : తెలియదూ ? జవాబుచెప్పటానికి తెలుసూ ? అసలు కాలేజీజీతం ఎందుకు కట్టలేదోయ్?

గోపి : నా కిష్టంలేదు.

రంగ : ఏమిటిష్టంలేదు ?

గోపి : ఆకాలేజీ చదువు.

రంగ : అది చేరకముందే ఏడవలేకపోయావ్ ?

గోపి: అప్పుడు తెలియదు.

రంగ: ఇప్పుడు తెలిసిందా అంతకన్నా పళ్ళుపోడి అవట్రమే మంచిదని?

గోపి: అవును.

రంగ: ఆఁ! "రాస్ కెల్" (పటపట చెంపలు వాళ్ళు తెలియకుండా కొట్టాడు) మాటకు మాట చెప్తావ్. (మళ్ళీ ఒక దెబ్బ)

ఇల్లాలు: అయ్యో! అయ్యో! ఏమిటండీ పిల్లవాణ్ణలా కొడుతున్నారు. వూరుకోండి (అడ్డువచ్చింది)

రంగ: (ఆమెను విడిలించి) నువ్వే ఇంతకూ కారణం!

మున: ఒరే రంగా! ఒరే గోపీ! - ఏమిటిరా - ఏమిటిరా అది?

ఇల్లాలు: మరీ అంత ఒళ్ళుతెలియనికోపమైతే ఎలా చెప్పండి?

రంగ: మాట్లాడావంటే నీకూ పళ్ళూడతాయి!

మున: ఏమిటిరా అది? ఎందుకురా ఆ అమ్మాయి మీద అట్లా అరుస్తావ్. ఏమొచ్చిందిరా (అంటూ వచ్చాడు)

గోపి: (నాన్నను పట్టుకొని) ఏంలేదునాన్నా - నువ్వెళ్ళిపడుకో.

మున: ఎందుకురా వాడట్లా అరుస్తున్నాడు?

రంగ: చావాలేక - బతకాలేక.

ఇల్లాలు: అయ్యో! భగవంతుడా! ఇదేంటి తండ్రీ, అన్ని అగచాట్లు మా నెత్తినే వేస్తున్నావు?

ముస : అంత కష్టం ఏమొచ్చిందిరా యిప్పుడు ? ఆ యిల్లాలెన్నిందుకురా అట్లా ఏడిపిస్తావ్ ?

రంగ : చస్తే ఏడుస్తారో - ఏడవరో అని.

గోపి : అన్నయ్యా! నాన్నతో ఎందు కట్లాంటి మాటలు · నువ్వెళ్ళి పడుకోనాన్నా - ఏమీ లేదు. అన్నయ్య కొంచెం కోపంగా వున్నాడంతే.

ముస : కొట్టాడా ?

గోపి : కొడితే కొట్టాడు; అన్నయ్యేగా ! నువ్వెళ్లి పడుకో.

ముస : ఏమి టోరంగా యిది? వాణ్ణట్లా రోజుకోకసారన్నా చావబాదేస్తుంటా వెందుకురా? వాణ్ణి వాడి మేనమామ- ఇంటికైనా పంపించకపోయావా నీకంత కష్టంగావుంటే.

రంగ : నేను కొట్టిందొకటే కనుపిస్తుంది. వాడేంచేశాడో అడుగు.

ముస : ఏంచేశాడ్రా?

రంగ : ఏంచేయాల ? బజార్లో బస్స్టాపుదగ్గర పళ్ళపొడి పొట్లాలు అమ్ముతున్నాడు, సిగ్గులేకపోతే సరి !

ముస : అవునా గోపీ?

గోపి : అవున్నాన్నా.

ముస : నీకు రానురాను యివేం పాడుబుద్ధులు పుడుతున్నాయిరా ?

గోపి : పాడుబుద్ధులు కావునాన్నా – నాలుగు కాసులు గడించే బుద్ధులు.

ముస : ఏడ్చినట్టేవుంది. మనవంశంఏమిటి–మన కాహతేమిటి? చెడపుట్టావుకదరా! నీకిదేం కర్మరా? నా జీవో చాకిరీచేసి వాడగచాట్లు వాడుపడి తెచ్చివేస్తుంటే తిని చదువుకోటానికి నీకేంరా? నేను బతికుండగానే యిదెక్కడి అప్రతిష్ఠరా?

గోపి : సరేలేనాన్నా. ఇక చెయ్యనులే. నువ్వెళ్ళి పడుకో.

ముస : వాణ్ణేడిపించకురా! ఆఫీసునుంచి ఏ అర్ధరాత్రికో వస్తాడసలు. వాణ్ణికాస్త సుఖంగా వుండనీరా, ఆ నాలుగుఘడియలూ. నా మాట వినరా!

గోపి : అలాగే లే నాన్నా – నువ్వెళ్ళి పడుకో (తీసుకెళ్ళాడు)

రంగ : (చూస్తూ నిలబడి మంచంమీద కూలబడి ముఖం కప్పుకొన్నాడు)

ఇల్లాలు : (ఏమీతోచక దుఃఖాన్నాపుకొంటూంది)

గోపి : (వచ్చి) అన్నయ్య భోంచేశాడా వదినా?

ఇల్లాలు : (లేదని తలవూపి చెప్పింది)

గోపి : లే అన్నయ్యా! భోంచేద్దువుగాని.

రంగ : ... ...

గోపి : మరచా–యిదిగో వదినా! నీకు టానిక్. (పాంటు జేబులో నుంచి తీసిచ్చాడు)

రంగ : (కొత్త చూచాడు)

గోపి: వదినా! నీకు చీరకూడా తెచ్చా (పొట్లాంయిప్పి ఇచ్చాడు)

ఇల్లాలు: నాకెందుకు బాబూ — పిల్లలకు నాలుగు చొక్కా- గుడ్డలు తీసుకరా లేకపోయావ్; చలికి వణికిపోతున్నారు.

గోపి: నీకు చాలా చీరలున్నాయా? ఆ ఒక్క చీరెంతో ఎన్నాళ్లు గడుపుతావ్. పిల్లలకు రేపు తెద్దాంలే.

ఇల్లాలు: ఊఁ. నీకెట్లాగో గడుపుకు రా — పిల్లలు...

గోపి: పిల్లలు ఏడుస్తున్నారు. చూడొదినా!

ఇల్లాలు: ఊఁ (వెళ్ళింది)

గోపి: (అన్నయ్యను తాపీగాచూచి) భోజనానికి లే అన్నయ్యా!

రంగ: ... ...

గోపి: నేచేసింది తప్పే. అనవసరంగా వదిన్ని బాధపెట్టు న్నాను; ఉదయం ఎప్పుడో తిన్నది

రంగ: నీకు నిజంగా చదవాలని లేదేంరా?

గోపి: ఇప్పుడు మళ్ళా ఎందుకా గొడవ? భోంచేసి మరీ మాట్లాడుకుందాం.

రంగ: ఫర్వాలేదు లే నిజం చెప్పు.

గోపి: చదవాలని లేకపోవడం కాదన్నయ్యా! ఎలా చదవ మంటావ్ చెప్పు. నిన్ను యిన్ని అగచాట్లుపెడుతూ ఎం దుకు చెప్పు యీ చదువు. నాకు మతిపోతుందన్నయ్యా! నా వుద్దేశ్యం ఒకటే అన్నయ్యా! చదివి విజ్ఞానం గడించ

డం మానవుడైనవాడికి అవసరమే. కాని అంతకన్నా బ్రతకడం ముఖ్యం. సంసారం నానాటికీ నరకమైపోతూంది. ఏ వ్యాపారమన్నా చేసి నాలుకాసులు తెచ్చి వేస్తే యీ సంసారాన్ని కాస్త సుఖంగా లాగ్గలమేమోననే నా ఆశ. అంతకన్న వేరేంలేదు.

రంగ : అలాగని పళ్ళుపొడి పొట్లాలమ్మే ఖర్మేంటిరా మనకు.

గోపి : అందులో తప్పేంటన్నయ్యా! పెట్టుబడికి డబ్బేవుంటే గౌరవమనుకునే పెద్ద వ్యాపారమే చేసేవాణ్ణి. ఈ యమ యాతనకంటే యింటింటికీ తీసికెళ్ళి అప్పడాలమ్మడం మేలని పిస్తుందన్నయ్యా! నా బాధ నువ్వు గ్రహిస్తావనుకుంటా.

రంగ : ఆఁ –

గోపి : మనం పస్తులున్నా పడివుండాలిగాని యిలాంటి పనులు మాత్రం చేయకూడదు; అంతేనా అన్నయ్యా! ఇదేగా మన ప్రెస్టేజీ! పిల్లలా రోగాలతో కుళ్ళిపోతూండొచ్చు. వాళ్ళకు రెండుచొక్కాలన్నా లేకపోవచ్చు. అప్పుల వాళ్ళు నానాబూతులు తిట్టొచ్చు. ఈ మురుక్కాలవ కంపులో – ఈ కొంపషెడ్‌లో బతకొచ్చు. జీవితంలో సుఖమనేది ఏ కోశానా లేకపోవచ్చు – ఈ లా చింతతో తిండిలేక విశ్రాంతిలేక పనిచేసి, చివికిచావొచ్చు. నీతిని అమ్ముకోవచ్చు.

రంగ : గోపీ!

ఇల్లాలు : (వస్తుంది)

గోపి : కూలివాళ్ళు మనకంటే నయం. వాళ్ళు నలుగురుంటే నలుగురూ పనిచేస్తారు, తెస్తారు, తింటారు, లేదా పస్తుంటారు. మన మలా కాదు; ఒక్కడు సంపాయించాలి [illegible]నగరం బతకాలి. అడది యిల్లు వదలిపెట్టకూడదు. ఇంటి పనితప్ప వేరింకేం చెయ్యకూడదు. తెల్లచొక్కా లెయ్యాలి. మంచిచీరెలు కట్టాలి. ఆ డబ్బుగలవాళ్ళలో మనుష్యుల మనిపించుకోవాలి. అంతేనా?

రంగ : చాల్లేవోయ్! (చరచరా వెళ్తున్నాడు)

గోపి : (అడ్డువెళ్ళి) నన్ను చంపుకు తిన్నట్టున్నయ్యా... భోంచేసి వెళ్లు.

రంగ : (చేయి పైకెత్తాడు, కాని వేగం తగ్గింది. గోపీ లెంప తాకి చూచాడు)

గోపి : పెద్దగా దెబ్బ తగల్లేదులే అన్నయ్యా!

రంగ (ఆగలేక తప్పించుకొని చరచరా వెళ్లాడు)

గోపి : అన్నయ్యా! అన్నయ్యా! (తిరిగిచూడకుండా రంగనాథం వెళ్ళాడు)

ఇల్లాలు : (కంగారుతో) ఏమిటి బాబూ అది? వెళ్ళు బాబూ వెళ్ళు. ఆయన్ను తీసుకురా గోపీ! నాతండ్రివి కదూ! వెళ్లు. ఆయన కోపం వచ్చినా దుఃఖం వచ్చినా అంతే! వెళ్ళు బాబూ. నాకేమో భయమేస్తోంది. నా బాబువి కదూ!

గోపి : ఎందుకొదినా భయం?

ఇల్లాలు : ఈ రోజుల్లా ఒక్కటే చావు జపం చేస్తున్నారు; మాటంటే చస్తాం చస్తా మని. ఈ దీంట్లో ఆయనేం చేసుకుంటారో బాబూ (అని వెక్కి వెక్కి ఏడుస్తూంది)

గోపి : వదినా ... వదినా! వూర్కో! అన్నయ్యేం చేసుకోడు. చచ్చిపోవడమంటే అంత సులభమా ? వూర్కో వదినా.

ఇల్లాలు : అయ్యయ్యో ! అయ్యయ్యో ! (అని తల మంచంకోడు కేసి బాదుకొంటుంది)

గోపి : వదినా ! వదినా ఏమిటిది? (ఏమీ చేయలేక తలపట్టుకొన్నాడు)

ఇల్లాలు : (చర్రున లేచి వెళ్ళింది)

గోపి : వదినా ఎక్కడికి? (వాకిలి దాకా వెళ్ళి, నిట్టూర్చి రెండుసార్లటూ యిటూ తిరిగి దేవునిపటం కనబడగా పారేసేంత విసురుగా తీసి మళ్ళీ ఏం తోచిందో అక్కడే పెట్టాడు)

గుప్త : (ఇంతలో బయటనుండి) ఎవ్వరయ్యా యింట్లో ?

గోపి : మనుష్యులు.

గుప్త : ఆఁహాఁ! మనుష్యులేనా ?

గోపి : ఆఁ. ఓటర్ల లిస్టులో పరుగెత్తుకొచ్చేటప్పుడు ఏమనుకున్నారు ?

గుప్త : ఏమోయ్, శర్మా! ఈయన ఓటు యిస్తేనే కదా మనం గెల్చింది ?

గోపి : లేదు, లేదు! మీ జాతకాల్లో వ్రాసుంది గెల్చారు.

గుప్త: సరే. శర్మా... అడుగు. నిలబడతావేం ?

శర్మ: మీ అన్నయ్య లేడూ ?

గోపి: లేడు.

శర్మ: ఇంటి అద్దె యిచ్చి వెళ్ళాడా ?

గోపి: లేదు.

శర్మ: లేదంటే ?

గోపి: లేదనే.

శర్మ: ఇచ్చి వెళ్ళలేదనా ? అసల్లేదనా ?

గోపి: రెండూ లేదు.

శర్మ: చూచారండీ జవాబులు ?

గోపి: జవాబులు చూట్ట మేమిటయ్యా ? వినాలిగాని ! సరే ! నేనడిగినవాటికి జవాబులు చెప్పండి.

శర్మ: నువ్వడిగినవాటికి మేం చెప్పడమేంటి ?

గోపి: నువ్వడిగినవాటికి మేంచెప్పడమేంటి ?

గుప్త: ఏం అబ్బాయ్! బలే దబాయిస్తున్నావే! ఆఁ. హూ! ఏఁటి నువ్వడిగేది ? ఏదీ ? (ఈ మాటలంటూ ఒకాయన లోనికి వచ్చాడు. ఆ సన్నపాటి ద్వారంలో ఆయన అవస్థపడి రావడం చూచి గోపీ పక. పక నవ్వాడు.)

గుప్త: ఏమయ్యా అట్లా నవ్వుతావు?

గోపి: ఆఁ – ఏమీ లేదు, గుప్తాగారూ! మీ బ్లాక్ మార్కెట్ బొజ్జను చూచి. (పరిహాస నవ్వాడు)

గుప్త: (చాలా కోపంతో) ఇదుగో... మీరు వెంటనే ఖాళీచేయకపోతే...

గోపి: పోలీసుల్ని పిలిపిస్తారు అంతేనా? అది సరేగాని గుప్తాగారూ! మేమీ యింట్లో చేరేటప్పుడు మీరేం చెప్పారు?

గుప్త: ఏం చెప్పాం? అద్దె మొదటితారీఖున తప్పకుండా యిచ్చితీరాలన్నాం.

గోపి: అంతేనా? ఎలెక్ట్రిక్ లైట్లు వేయిస్తామనలా?

శర్మ: ఎలెక్ట్రిక్ లైట్లూ... ?

గోపి: అన్నారా లేదా? ఆన్సర్ టు ది పాయింట్.

గుప్త: అన్నామయ్యా!

గోపి: కుళాయి బాగుచేయిస్తా మన్నారా లేదా?

గుప్త: అన్నాం.

గోపి: ఆ ముసుక్కాలవ మూయిస్తామన్నారా? ఈ ద్వారానికి కమ్మీల తలుపులు పెట్టిస్తామన్నారా? ఈ వాగ్దానా లన్నీ ఎన్నికల వాగ్దానాలై పోయాయేం? (శర్మ గుప్తా లొకరినొకరు చూచుకున్నారు)

గోపి : పలుకరేం ? ఈ కుళాయి నీ ళ్ళొకసారి తాగిచూడండి.

గుప్త : అది... అది కార్పొరేషన్నడుగు !

గోపి : అక్కడా మీరేకదయ్యా దాపురిస్తారు ! పదవులన్నీ మీవో లేకపోతే మీ బంధువులవో – మీ సానుభూతి పరులవో ఇక ఎక్కడికెళితే ఏంలాభం ?

గుప్త : ఇదిగో అబ్బాయ్ ! ఒక్కటేమాట చెప్తున్నా. మీ కిష్టంవుంటే వుండండి, లేదా ఖాళీచెయ్యండి. అంతే –

గోపి : బావుంది. మీరక్కనక యిండియా ప్రధానమంత్రి పదవిస్తే, మీ పరిపాలన ఈ యింటి పరిపాలనలాగే వుండి, ప్రజలందరూ ఏడిస్తే మీ కిష్టముంటే వుండండి, లేకుంటే యిండియానే ఖాళీచెయ్యండని చెప్తారా ప్రజలకు ?

శర్మ : ప్రజలు !

గుప్త. ప్రజలు ! ప్రజలు ! మహానేర్చారు లేవయ్యా యీ మొగిలిముక్కలు ! కాసుచేయని వెధవలంతా యిదేకూత. బుర్రలేని వెధవలంతా ప్రజలు.

గోపి : ఆమాట నాతో అంటే అన్నారుకానీ పబ్లిగ్గా మాత్రం అనకండి.

గుప్త : ఏం ? అనలందామా స్తే మేమంతా ఎవరం? ప్రజలం కామూ ? కడుపుచేతపట్టుకొని, చదువూ సంధ్యా లేకుండా గొర్రెలమందల్లా గోడల్లా బ్రతుకుతూండే కుంకలేనా ప్రజలు ? మేం ప్రజలం కామూ ?

గోపి: కారు. మీరు ప్రజలు కారు. మీరు మనుష్యులు కారు. ఆ గొర్రెల మందల్ని దోపిడి చేసుకుంటూండే తోడేళ్ళు. ఆ గొడ్లతో బండచాకిరీ చేయించుకొని పొట్ట నింపుకొంటూన్న సోమరిపోతులు. వాళ్ళ అజ్ఞానంమీద వ్యాపారం చేస్తూన్న రాక్షసులు, మృగాలు, దొంగలు!

గుప్త: అరే (కర్ర విసిరాడు. గోపీకి బాగా దెబ్బ తగిలింది.)

శర్మ: అం — పదశర్మా — పద — పోలీసుస్టేషన్‌కు పద. (గుప్త ముందుగా వెళ్ళాడు.)

ఇల్లాలు: (ఇల్లాలు వచ్చింది. గోపీ రక్తం తుడుచుకొంటున్నాడు. చూచి కెవ్వుమని కేకేసింది.)

గోపి: వదినా ఏమిటది ?

ఇల్లాలు: నెత్తురు... నెత్తురే ? అయ్యోబాబూ! ఎవరుకొట్టారు?

గోపి: ఎవరూ కొట్టలేదు, ఏంలేదు! గుప్తాగారొచ్చారు. ఆయన చేతికర్ర తిప్పుతూంటే తగిలింది; అంతే.

ఇల్లాలు: జానెడింట్లో మూరెడు కర్ర అని, యీ యింట్లోకి వచ్చి ఆయన కర్ర తిప్పడమేంటి ? చూడు, పెద్దగాయమేందేమో — ఆస్పత్రికన్నా వెళ్లు.

గోపి: గుప్తాగారు తన బంగ్లా అనుకున్నారులే వదినా!

ఇల్లాలు; ఎందుకొచ్చింది ? డబ్బుందే — యిచ్చేరాదూ ?

గోపి : ఇచ్చేవాణ్ణేకాని – ఏమిటీ న్యాయం? తాను చెప్పింది ఒక్కటీ చేయకుండా అడ్డమైనవన్నీ చేస్తాడు; నేను తప్పేం మాట్లాడేనే?

ఇల్లాలు: ఏమో బాబూ! ఈ రోజు జన్నీ దెబ్బలు – తిట్లు – గోలగా వుంది. నాకేమో భయమేస్తోంది. ఆయనెక్కడికెళ్లారో ఏమో!

గోపి : అలా బీచికి వెళ్లుంటాడులే వాడినా!

ఇల్లాలు : బీచికే! బాబూ! నువ్వొన్నా కాస్త వెళ్ళిచూచిరా. నా కెందుకో సముద్రం మాటంటే గుభేలు మంటుంది. మొన్న కూడా ఎవరో... వెళ్ళు బాబూ – నా బాబువికదూ.

గోపి : ఇట్లో మువ్వాక్కరైనా వుండగలవా?

ఇల్లాలు : నాకేమొచ్చింది? రోజూ వుండటంలా?

గోపి : అదికాదు. ఈరోజు నాకోసం పోలీసులొస్తే రావచ్చు

ఇల్లాలు : పోలీసులే! నీ కోసమే?

గోపి : నువ్వేం భయపడకు. ఇంట్లో లేనని చెప్పు. ఇల్లంతా తనిఖీ చేసుకుంటే చేసుకోనీ. పూరుకో. ఇంతలో నేనూ వచ్చేస్తాను. సరేనా!

ఇల్లాలు : అలాగే – నువ్వెళ్ళిరా బాబు. (గోపీ వెళ్ళాడు)

ఇల్లాలు : (చాలా కంగారుపడి ఏంచెయ్యాలో తోచక కాళ్ళూ, చేతులు వణుకుతుండగా వాకిలితలుపులు వేసింది. ఇటువైపు తలుపులుకూడా వేసి, దేవుని పటంముందు నిలబడి) స్వామీ! భగవంతుడా! రక్షించు.

(వాకిట తలుపుతట్టిన శబ్దం. సీత ఉలిక్కిపడి నఖశిఖపర్యంతం వణికి పోతూ వుంది. మళ్లీ తలుపు శబ్దం)

ఇల్లాలు : (ఇంకా భయంతో) పోలీస్-(అని కేకవేసింది)

(బయటనుంచి "సీతా సీతా" అని కేక. తెప్పరిల్లి తలుపుతీయగా రంగనాథం వచ్చాడు) వచ్చారా?

రంగ : పోలీస్ అని కేకేశావేం? ఎందుకలా వణికిపో తున్నావ్? ఆ ముచ్చెమట లేమిటి?

ఇల్లాలు : ఏం లేదులెండి.

రంగ : వీ డెక్కడ?

ఇల్లాలు : మీకోసం వెళ్లాడు.

రంగ : ఇంతవరకు యిక్కడే వున్నాడా?

ఇల్లాలు : ఇక్కడే వున్నాడే!

రంగ : మరి వూళ్లో యీ పుకారేంటి? ఎవరినోట చూచినా వీడిమాటగానే వుందే!

ఇల్లాలు : ఏమని?

రంగ : ఈ ఇల్లుగలాయన - గుప్తాను - వీడు కొట్టాడట. పెద్ద గాయం తగిలిందట. ఆయన్ను కారులో వేసుకొని పోలీస్ స్టేషన్‌కు తీసుకెళ్ళారట.

ఇల్లాలు : అయ్యో అన్యాయమా! అయ్యో అన్యాయమా! ఇదేం కాలమండీ?

రంగ : ఏం?

ఇల్లాలు : గుప్తాగార్ని మనవాడు కొట్టాడా? వాళ్ళనోళ్ళుపడి పోను. తెలిసే అంటున్నారా? అయ్యో; కాకిమూక!

రంగ : ఏమిటీ నీ అఘాయిత్యం?

ఇల్లాలు : మరేమిటండీ? ఆయనే మనవాడితల చిల్లిపడేటట్టు కొట్టి... పైగా యీ అఘాయిత్య మేమిటండీ!

రంగ : గుప్త ఇక్కడికొచ్చాడా?

ఇల్లాలు : వచ్చాడు. పోనీ ఆ కూడావచ్చిన శర్మనడక్కూడ దటండీ?

రంగ : శర్మా! వాడు పైసాయిస్తే ఏ గడ్డిఅయినా తింటాడు.

ఇల్లాలు : బ్రాహ్మణపుటకపుట్టాడుకదండీ... మళ్ళీ! న్యాయం అన్యాయం లే? దేవుడు లా?

రంగ : దేవుడు! అదిగో దేవుడు! అడుగు... సాక్ష్యంచెప్తాడేమో! (దేవునిపటం చూపాడు)

ఇల్లాలు : అయితే యిక మన గతేంకావాలండీ? గోపీని పోలీసులు పట్టుకుపోతారా? వాళ్ళన్నా న్యాయంచూడరా? మీరైనా వెళ్ళి చెప్పండి; పాపం. యింకా నుంచున్నా రేంటి.

రంగ : ఎవరికెళ్ళి చెప్పమన్నావ్.?

ఇల్లాలు : ఆ పోలీసులకు.

రంగ : మనం ముందుగా వెళ్ళి చెప్పుకోవడం దేనికి? రానీ. అందరం వెళ్దాం. నేనూ వెళ్తాను. జైలులో హాయిగా...

ఇదిగో తీసుకో! (అని కొన్ని నోట్లు యిచ్చాడు. కాని సీత జంకుతూంది తీసుకోటానికి) తీసుకో! జంకుతావేం తీసుకోటానికి? నేను పోయినా మీరన్నా హాయిగా ఉండండి! సంతోషంగా బ్రతకండి! పూర్తిగా తడిస్తే చలి వుండదు! తలకుమించిన శిక్షా వుండదు, తీసుకో!

ఇల్లాలు: ఇదీ లంచం డబ్బేనా?

రంగ: అవును.

ఇల్లాలు: అక్కర్లేదు.

రంగ: ఏం?

ఇల్లాలు: మావల్ల కాదు—నావల్ల మీారు (వెక్కి వెక్కి ఏడుస్తూంది)

రంగ: ఏడవకు! ఏడ్చిలాభం లేదు. సీతా! సీతా!

ఇల్లాలు: ఆఁ!

రంగ: ఇటుచూడు. నామాట విను. ఇందులో ఎవరి తప్పూ లేదు. ఎవరి పాపమూ లేదు. తిండికి లేనివాడు దొంగతనం చేస్తాడు. కడుపుమాడే ఆడది సాని అవుతుంది. నేనూ అంతే.

ఇల్లాలు: నన్ను చంపేయండి.

రంగ: చంపాను. ఇన్నిరోజులూ చంపాను. నినొక్క రోజన్నా సుఖపెట్టలేను. ఇన్నాళ్ళు చేసిన పాపం చాలు. కట్టుకున్న భార్యను, కన్నపిల్లల్ని కడుపు మాడ్చేకంటే మహాపాపం కాదులే... సీతా; లంచం తీసుకోవటం. ఎవరికి పాపం? ఏది పాపం?

ఇల్లాలు : తెలిస్తే జైల్లో వేస్తారట ?

రంగ : ఎవరు చెప్పారు ?

ఇల్లాలు : గోపీ.

రంగ : వేస్తే వేస్తారు. జైల్లో రేషన్ తెచ్చుకోవలసిన గొడవ లేదు. వేళకు తిండి లేదనే చింత లేదు. ఇక్కడి కంటే అక్కడే నయం.

ఇల్లాలు : మీకొక్కరికి—

రంగ : మిమ్మల్నీ జైల్లో వేస్తే అక్కడే కాపురం పెట్టొచ్చు. జైలుగదులు యీ అద్దెకొంపలకన్నా బాగానే వుంటాయి.

ఇల్లాలు : నామాట వినండి. ఈ పాపిష్టిసొమ్ము మనకక్కర్లేదు. ఇచ్చేయండి.

రంగ : పాపం ! పిచ్చిదానా ! కోర్టులు, పోలీసులు నిర్ణయించేదంతా న్యాయమనుకున్నావా ? అయిపోయింది. ఇక నాక్కావలసిందేముంది. ఎటూ చెడ్డాను. బాగా చెడతాను. నా సంసారం సంతోషంగా బ్రతకడానికి చెడ్తాను. నాపిల్లలు జబ్బులతో చావకుండా వుండటానికి పాపం చేస్తాను! జైలుకుపోతాను! అవమానాలుభరిస్తాను! చస్తాను! నాక్కావలసింది డబ్బు – డబ్బు – డబ్బు..! (కూలబడ్డాడు) సీతా ...ఆ కొత్తచీరకట్టుకో – ఒక్కసారి. యిన్నాళ్లకొక్క సారి! అట్లా నవ్వుతూ నిలబడు. మళ్ళా ఎన్నాళ్ళకో—? రేపేమౌతుందో ? రా సీతా ! పిల్లలకు కొత్తచొక్కాలు తొడుగు – సాయంత్రం సినిమాకు వెళ్దాం. ఏం?

(డాక్టరు గబగబా వచ్చాడు. సీత వెళ్ళలేక వెళ్ళింది)

డాక్టరు: రంగా! రంగా!

రంగ: ఏం?

డాక్టరు: చూచావా? గోపీ ఏంచేసాడో?

రంగ: ఏంచేశాడు?

డాక్టరు: బాపూజీ పార్కు దగ్గర ఆహారసమస్యను గురించి యం. యల్. ఎ. ఎవరో మీటింగు పెడితే అక్కడికి వెళ్ళాడు.

రంగ: వెళ్ళి...?

డాక్టరు: వెళ్ళినవాడు వూరుకున్నాడా? ఆయన మాట్లాడినంతసేపు వెధవ అడ్డుదిడ్డపు ప్రశ్నలు వేశాడు.

రంగ: ఊఁ.

డాక్టరు: అంతటితో వూరుకోక అమాంతం లేచి రౌడీ వెధవలాగు, ప్లాటుఫారంమీదికెళ్ళి నానా కారుకూతలుకూశాడు.

రంగ: ఎవర్ని?

డాక్టరు: ఎవర్ని? యింకెవరున్నారు? ప్రభుత్వాన్ని, మంత్రివర్గాన్ని! "మినిస్టర్" అంటే సరిగ్గా స్పెల్లింగన్నా తెలియని యీ వెధవలంతా ప్లాటుఫారంయెక్కి మంత్రులను విమర్శించటం! వీడి తాహతేమిటి? వీడి రాజకీయ జ్ఞానం ఏమిటి? వీడే నా విమర్శించవలసినవాడు? ఏమిటంటా ఆ వెధవ వాగుడు?

రంగ : ఏంచూశాడు ?

డాక్టరు : ఒకటా, రెండా ? ఆ కూతల కర్థంలా ? అందరూ అమాంతం మహారాజులై బంగళాల్లోవుండాలని కోరితే మంత్రులు కాదు బ్రహ్మదేవుడుమాత్రం ఏంజేస్తాడు? ఇదేం పరిపాల ననుకున్నాడా, పప్పుదప్పళమనుకున్నాడా ? అఁ— పూఁ—అంటే "స్వతంత్రభారతదేశంలోకూడ" అని ఏడవడం. స్వాతంత్ర్యం వచ్చేస్తే ఆరోజే అందరికి డబ్బుల సంచులు పంచిపెట్తామని చెప్పారా మనవాళ్లు ? ఏమిటంటా ఆ వెధవవాగుడంతా ? వీడికి తిండీగుడ్డా లేకపోతే మంత్రులా ? వీడికి కాలేజీలో సీటు దొరక్కపోతే మంత్రులా ? ఏ వెధవలో బ్లాక్‌మార్కెట్ చేస్తుంటే దాని కీ మంత్రులే ? వెధవవాగుడు !

రంగ : ఇంత మాట్లాడితే అయనేం అనలా ?

డాక్టరు : అఁ! వీడి మాటలు లక్ష్యపెట్టి జవాబుకూడా చెప్తాడు ? ఇలాంటి కుక్కలెన్నో మొరుగుతుంటాయి ! అందులో ఆయన గాంధీజీ ప్రియశిష్యుడు, అహింసావాదవడంవల్ల వూరుకున్నాడు ! అదే నేనైతేనా (ఈ మాటలంటూండగా ముసలాయన మెల్లగా వచ్చి కూర్చున్నాడు)

రంగ : లాగి గెంటే లేకపోయావు వాణ్ణి !

డాక్టరు : కాకుంటే వాళ్ళుమాత్రం ఏంజేస్తారా! పాపం యెన్ననిచూస్తారు ? మొన్న ప్రొహిబిషన్ పెట్టారా ? బస్సులు నేషనలైజ్ చేశారా ! లేడీకండక్టర్సును పెట్టారా ?

హైదరాబాద్ యుద్ధం ప్రకటించి గెలుచారా? జమీందారీబిల్లును గురించి తీవ్రంగా ఆలోచిస్తున్నారా! బ్లాకు మార్కెట్టును నశింపజేసే బిల్లునుగురించి తికమకలు పడుతున్నారా? కంట్రోళ్ళను తీసేశారా; మళ్ళీ పెడుతున్నారా... ఎన్నని చేస్తాట్టా? ఊపిరితిరక్క చస్తుంటే! నిన్నా నీ తమ్ముణ్ణి కాస్సేపు కూర్చోపెడితేసరి ఆ కుర్చీలో; మహా చేసేవాళ్ళు. ఆ వచ్చేవాళ్ళకు జవాబు చెప్పలేక చచ్చేవాళ్ళు! వూరికే వాగితే సరా?

రంగ: (నాన్నతో) విన్నారా? మీ వాడి ప్రతాపం?

మున: ఏమిటిరా?

రంగ: ఆ గోపీగాడే! కొంపకు అగ్గితెచ్చాడు. నా వుద్యోగానికే నీళ్ళుతెచ్చాడు. పదండి! ఇంకేం! అందరూ పదండి. అందరం ఏకంగా ఏ సముద్రమో చూచుకుందాం.

మున: ఏమిట్రా అది? ఏమొచ్చిందిరా?

రంగ: మీ కుమారరత్నం దేశాన్నంతా వుద్ధరించాలని బయలుదేరాడు. నా కొంపకూల్చాడు.

మున: ఏంచేశాడ్రా?

రంగ: ఏముంది? మీటింగులో మంత్రులమీద ప్రభుత్వంమీద నానా కారుకూతలు కూశాడట!

మున: అవునా?

డాక్టరు: అవునండీ!

ముస: అయ్యో! వాడికేమొచ్చిందిరా పాడుబుద్ధి?

రంగ: ఇంట్లోతిని పడుండలేక — మదంపట్టి, పొగరెక్కి! ఇంత కూస్తే వూరుకున్నాడురా? కాల్చి అవతలపారేలా?

డాక్టరు: కాల్చిపారేస్తే ఎంతో నయం కదూ!

ముస: ఇప్పుడు వీడెక్కడ్రా?

రంగ: ఇంకా యెక్కడ వుపన్యాసాలిస్తున్నాడో! (గోపీ వచ్చాడు. సీత యిటువైపునుంచి వచ్చింది) అయిందట్రా వుపన్యాసాలు? నన్నెందుకురా యిట్టా చంపుకుతింటావ్? ఈ వుద్యోగమున్నా వుండటం నీ కిష్టంలేదురా? ముష్టెత్తుకొని బతకాలనివుందా? ఆ పిల్లలుబతకడం నీ కిష్టంలేదేం? చెప్పరా!

గోపి: ఏమిటన్నయ్యా?

ముస: ప్రభుత్వం — మంత్రివర్గం అవి ఎలాపోతే నీకెందుకురా? ప్రపంచాన్నంతా వుద్ధరించటానికి నువ్వు పుట్టావట్రా! నీ వాగుడు ఎంతదూరంపోతుందో యోచించావా? ఈ సంసారంకోసం వాడన్ని విధాలా చివికిచస్తూండటం చూస్తూకూడా యిదేంపనిరా గోపీ!

గోపి: నాన్నా! అన్నయ్యా! ఏంటిది? ఏంచేశాను?

రంగ: ఏంచేశానంటావట్రా యింకా? (దుఃఖం కోపం కలుస్తూ వచ్చాయి. చెయ్యెత్తాడు. కాని, ఆ చేత్తోనే తలబాదుకొని) నా ఖర్మ! నా గ్రహచారం. ("రంగనాథం గారూ" అన్న కేకతో పాటు పోలీసు సబిన్స్పెక్టరు, కానిస్టేబుల్ వచ్చారు. డాక్టరు రంగనాథం గోపీ ముసలాయన ఒక్కసారే "పోలీస్" అన్నారు)

ఇల్లాలు : పోలీసే!

ఎస్. ఐ.: ఆ! పోలీస్ నేనేకనపట్టంలా? రంగనాథం నువ్వేనా?

రంగ: అవును.

ఎస్. ఐ.: మీ యిల్లు తనిఖీ చెయ్యాలి!

రంగ: మా యిల్లా?

ఎస్. ఐ.: ఆఁ. మీ యిల్లే! వెయ్ సోదా చెయ్యి. గోపీ నీ తమ్ముడేనా?

గోపి: అవును.

ఎస్. ఐ.: నిన్ను కాదు అడగటం.

గోపి: నేనే ఆయన తమ్ముణ్ణి.

ఎస్. ఐ.: నువ్వే పార్టి?

గోపి: టీ పార్టి.

రంగ: గోపీ –

ఎస్. ఐ.: ఊఁ. పరిహాసంగా వుందే?

గోపి: లేకుంటే మాకు పార్టీలేమిటండీ? ఇంట్లో రోగాలతో చాకిరీతో చస్తుంటే! అసలు దినంగడవటం కష్టంగా వుంటే మాకు పార్టీలేంటి?

ఎస్. ఐ.: ఆ మాటలే చెప్తాయి నీ వేపార్టీ అయిందీ.

గోపి: అవును. వున్నది చెప్పకోవడంకూడా పార్టీ మాటలే –

(అటకమీదవున్న కాగితాలు పోలీసు చూచి ఒక బొమ్మ తెచ్చి ఎస్. ఐ. కివ్వగా ఆయన దాన్ని పరికించి చూచి)

ఎస్. ఐ.: ఈ బొమ్మ ఎవరిది?

గోపీ: నాదే.

ఎస్. ఐ.: ఎక్కడ కొన్నావ్ ?

గోపి: కొనలా. నేనేగీచా నాబొమ్మ.

ఎస్. ఐ.: ఏమిటా బొమ్మ?

గోపి: మీా కనపట్టం లా?

ఎస్ ఐ.: చెప్పరోయ్! నీ నోటిగుండా చెప్పించాలి.

గోపి: పల్లెపడుచు.

ఎస్. ఐ. ఆవిడ నెత్తిమీాద్దేంటి?

గోపి: గడ్డిమోపు.

ఎస్. ఐ: ఆవిడ చేతిలో ఏమిటి?

గోపి: కొడవలి.

ఎస్. ఐ.: ఆవిడ చేతిలో కొడవలి పెట్టడంలో నీ అభిప్రాయం?

గోపి: పల్లెపడుచు చేతిలో కొడవలుండక, టెన్నిస్ రాకెట్టుంటుందాండీ?

ఎస్. ఐ: షటప్!

రంగ: గోపీ!

ముస: గోపీ ఏమిట్రా? ఆ కూతలు ఏమిట్రా? సార్! ఏదో కుర్రాడు తెలియక కూశాడు. మన్నించండి. నన్ను చూచన్నా...

ఎస్. ఐ: వాడు కుర్రవాడైతే యీ పెద్దమని షేంచేశాడో చూడండి. ఏయ్! ఆ కోటిలా తీసుకో.

రంగ : (ముఖాన నెత్తురు చుక్కలేదు)

ఎస్. ఐ: (పోలీసు కోటుతెచ్చి యస్. ఐ. కిచ్చాడు. కోటులో నోట్లు పైకి తీసి) ఊఁ - ఈ నోట్లెక్కడివి? నిన్నే అడగటం! ఈ డబ్బెక్కడిది?

రంగ : నాదే.

ఎస్. ఐ: నీదే. ఎక్కడ నుంచొచ్చింది?

డాక్టరు: ఏమిటండీ యిది?

ఎస్. ఐ: ఏముంది? లంచం సొమ్ము! కరెప్షన్! చూడండి కలెక్టరుగారి సంతకం.

డాక్టరు: ఉంటే?

ఎస్. ఐ: ఇది లంచం సొమ్ము. కరెప్షన్ పట్టుకోడాని కిలాంటి నోట్లు కొన్ని పంపుతున్నారు. ఏమయ్యా! ఇది లంచం సొమ్మేనా? పలకవేం?

రంగ : అవును.

ముస : లంచం! నువ్వేనట్రా! లంచం తీశావట్రా!

రంగ : అవున్నాన్నా.

ముస : అయ్యో! అయ్యో! ఇదేంఖర్మరా! ఇదేం పాడు కూడురా! మన కొంపకు రా! మన వంశంలో లేదుగదరా! కొంపకు అగ్గిపెట్టుకున్నావుగదరా! అయ్యయ్యో!

రంగ : నాన్నా ! పూర్తిగా—నాన్నా ! వచ్చి ఏంలాభం ? అయి పోయింది !

ముస : పెద్దవాణ్ణి – నాతో ఒకమాటన్నా చెప్పకూడదట్రా ఇన్నాళ్ళట్టరుగానూ ! నామాట వినండి. నేనూ గవర్నమెంటు వుద్యోగం చేశాను. ముప్ఫైసంవత్సరాలు ప్రభుత్వానికి నా శక్తంతా ధారపోశాను. చివరకు రోగం మిగుల్చు కున్నాను. మూలపడ్డాను. నే నెన్నడూ యీ పాడుకూ డెరుగను. పసితనం వాడు... వాడు... ఈ సంసారంకోసం చేశాడు. మన్నించండి... కనికరించండి.

ఎస్ ఐ. : ఏం లాభంలేదండీ ? ఇది కలెక్టరుగారి ఉత్తర్వు. ఏమయ్యా ! ఈ నేరా న్నొప్పుకుంటావా?

రంగ : ఒప్పుకుంటా. లంచంతీశా. కక్కుర్తిపడ్డా. నిజమే.నా పెళ్ళాంబిడ్డలు రెండుపూటలూ తిండితిని బ్రతికేదానికోసం యీ పని చేశాను. పాపమని తెలిసేచేశాను; మీారే చూడండి–ఈ సంసారం ఈ బ్రతుకు. లక్షాధికార్ని కావా లని చేయలేదు. నా బిడ్డలకు పాలకూ్కడా గతిలేకుంటే చేశాను. 80 రూపాయల జీతంతో బతకలేక చేశాను. 30 రూపాయలు ఇంటిఅద్దె కిచ్చి యింకెలా బతకమంటారు? ఆ పసికూనలు అలా రోగాలతో కుళ్ళిచస్తూంటే ఎలా చూస్తూ కూర్చోమంటారు ? నా హృదయం ఓర్వలేక పోయింది. నా ఓర్పు సహించలేకపోయింది. వాళ్ళను కన్నాను. నా కన్నకడుపు పూర్తిగా లేకపోయింది. ఏంచెయ్య

మంటారు? మీరేంచేస్తారో చెయ్యండి; నేను సిద్ధంగానే వున్నాను.

ఎస్. ఐ. : లంచంతీయడం నేరమనీ శిక్షిస్తారనీ, తెలిసేచేశావా?

రంగ : అవును.

గోపి : నేరం! పెద్దలూ, అధికారంకలవాళ్ళు వేలకువేలు లంచంతీస్తే గప్‌చిప్; అది నేరంకాదు. అది బయటికే రాదు. వాకిట కాపలాకాచేవాడు కడుపుమాడి కాసుకు చేయిజాస్తే అది నేరం! అది లంచం! దానికే శిక్ష!

ఎస్. ఐ. : షెయ్! షటప్!

రంగ : గోపీ! నువ్వూర్కో. అది లాభంలేదు. తప్పుజేశాం. ఒప్పుకుంటాం, జైలుకు తీసుకుపోతారా పోనీ! పోదాం! అంతకన్నా చేసేదేమీలేదు ఎస్. ఐ.గారు! ఇక మీయిష్టం

ఎస్. ఐ. : మిమ్మల్నిద్దర్నీ అరెస్టుజేశాం కదలండి

ఇల్లాలు : ఇద్దర్నీ అరస్టే? అరస్టే?

రంగ : గోపీనికూడా? గోపీని అరస్టే!

డాక్టరు : గోపీ ఏంచేశాడండీ? అతన్నెందుకు అరెస్టు?

ఎస్. ఐ. : ఎందుకంటే...గుప్తాగార్ని కొట్టినందుకు! పబ్లిక్ మీటింగులో అరాచకాన్ని రెచ్చకొట్టే వుపన్యాసం యిచ్చినందుకు! దేశశాంతి భద్రలు కాపాడ్డానికి అతన్ని అరెస్టు చేస్తున్నాం.

రంగ : సరే... పదండి.

ఇల్లాలు : మమ్మల్ని — ఆ పసికందుల్ని — నన్ను కూడా తీసుకెళ్లండి. మీతోపాటు వుంటాం. మీరెక్కడుంటే అక్కడే
(రంగనాథం కాళ్ళమీద పడింది.)

రంగ : సీతా! పూర్ణా! మిమ్మల్ని తీసుకెళ్ళడం నాచేతుల్లో వుందా. ప్రభుత్వం దయ తలిస్తేగా!

ఇల్లాలు : అయితే (లేచి, యస్. ఐ. దగ్గర కెళ్ళి) కనికరించండి... నన్ను చూచనన్నా కనికరించండి. నా వల్లనే ఆయన ఆ పాపం చేశారు. నన్ను పోషించడానికి, నా పిల్లల్ని పెంచటానికి! ఆయన అలాంటివారు కారు. ఎన్నడూ అలా చేయ్యనూ చెయ్యలేదు. నా మాట నమ్మండి. మీకా డబ్బంతా యిచ్చేస్తాం! ఇదిగో... అంతా తీసుకోండి. ఇంకా కావలిస్తే నాపుస్తే... అన్నీ... అన్నీ... కనికరించండి!

ఎస్. ఐ. : ఇస్! పూర్ణా-వమ్మా! ఏం లాభంలేదు. ఇది ప్రజా ప్రభుత్వం. స్వరాజ్యం వచ్చింతరువాత మనవాళ్లు లంచగొండితనాన్ని అణచి వేస్తున్నారు.

ఇల్లాలు : మీకు హృదయంలేదూ? మీకు నాలాంటి అక్క-చెల్లెళ్ళు లేరూ? మీకు బిడ్డలూ పాపలూ లేరూ? ఆ పసికందుల్ని చూడండి! ఈసుంతా యిక పస్తులుపడి చావాల్సిందేనా? ఇదేనా స్వరాజ్యం?

గోపి : అవును. అదే స్వరాజ్యం. చాలకపోతే లంచం తీశాం. తిండికి లేకుంటే లంచం తీశాం. ఏదీ... మీ ప్రజాప్రభుత్వ పరిపాలకులను బ్రతకమనండి 80రూపాయలతో, తెలుస్తుంది.

ఇల్లాలు : మీరు మనుష్యులేనా ?

ఎస్. ఐ. : ఏయ్! (చెయ్యెత్తాడు)

గోపి : ఏయ్. కబడ్దార్! ఛీ! ఆడదాని మీదికి చెయ్యెత్తావ్.

ఎస్. ఐ. : కదలండి!

రంగ : కాస్త ఆగండి.. ఒక్కమాట. సీతా!

ఇల్లాలు : (ఏడుస్తూంది)

రంగ : ఏడవకు. మన బతుకు ఇంతే పాపాయి జాగ్రత్త! వాడికి జ్వరం తగ్గిపోతుందిలే. డాక్టరుగారూ...

డాక్టరు : రంగా!

రంగ : (డాక్టరు చేతులు పుచ్చుకొని ఏడుస్తూ) నా పిల్లలు జాగ్రత్త! నేను జైలునుంచి వచ్చేటప్పటికి - వాళ్ళుంటారో - లేదో!

డాక్టరు : రంగా-వూరుకో- నీ పిల్లలకు నా ప్రాణంఇస్తాను.

మున : తీసుకెళ్ళండి! అందర్నీ జయిలులో వెయ్యండి. ఆ పిల్లల్ని గొంతు ల్నులిమి చంపేసిపోండి. (పడిపోయాడు.)

ఇల్లాలు : (తిరిగి చూచి కెవ్వుమని కేక వేసింది.)

(అంతే)



మనసు ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	TPLA131B127
పుస్తకం పేరు	ఎన్ జి ఒ గుమాస్తా
తారీఖు	30/10/24
ముందు అట్ట	yes
వెనుక అట్ట	yes
మొత్తం పేజీలు	111
పెద్ద సైజు పేజీలు	NO
ఖాళీ పేజీలు	NO
లేని పేజీలు	1,2
తయారు చేసినది	APSGY
పేజీలు విడదీసినది	Thasin
స్కాన్ చేసినది	Ch. Ramya
పరీక్ష చేసినది	THASIN
పేజీలు సరిచూసినది	
బైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
పరిస్థితి	good